Ольга Лобова

Мистецтво

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки

Київ
«Школяр»
2023

УДК 7-028.31*кл1(075.2)
Л68

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

(наказ Міністерства освіти і науки України від 03.02.2023 № 110;
№ 2.0039-2023 у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам)

Відповідає Типовим освітнім програмам для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, розробленим під керівництвом *Савченко О.Я.* та під керівництвом *Шияна Р.Б.*

Художники *Тетяна Шаркова, Аліна Петренко, Наталія Котилевська, Ірина Медведовська, Тетяна Солдаткіна*

Вірші, поспівки і тексти без підписів належать автору

Лобова О.В.
Л68 Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти / О. Лобова. – К.: Школяр, 2023. –144 с.: іл.

ISBN 978-966-1650-89-2 **УДК 7-028.31*кл1(075.2)**

© Лобова О.В., 2023
© УВЦ «Школяр», 2023
© УВЦ «Школяр», художнє оформлення, 2023

ISBN 978-966-1650-89-2

Мистецтво – світ виразних слів,
музичних звуків, кольорів,
яскравих танців красота,
чарівність фільмів і вистав…

Тож просимо тебе ласкаво
в цей світ прекрасний і цікавий!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— пізнаємо мистецтво

— слухаємо музику

— музично-творча діяльність

— образотворча діяльність

— зверни увагу, запам'ятай

— знаки для пошуку творів мистецтва в інтернеті (QR коди)

Розділ перший

ЗДРАСТУЙ, МИСТЕЦТВО!

У НАС УРОК НЕЗВИЧНИЙ

Послухай вірш. Поміркуй, чим особливий урок мистецтва.

У нас урок незвичний –
захопливий, музичний,
барвистий, кольоровий,
грайливий і казковий...

Тут можна малювати,
співати, танцювати...
Тут дивні всі завдання
і навіть привітання.

Доб-	рий	день	вам,	ді-	ти!

Доб-	рий	день!

Проспівай вітання за вчителем або вчителькою. Придумай свої варіанти відповіді.

Розучи пісеньку за допомогою малюнків. Проспівай її на одному звуці.

РАЗ, ДВА, ТРИ, ЧОТИРИ…

Українська народна лічилка

Раз,	два,	три,	чо-	ти-	ри…

Ме-	не	гра-	мо-	ти	у-	чи-	ли…

Раз, два, три, чотири…
Мене грамоти учили:
і читати,
і писати,
красно пісеньку
співати.

Поміркуй і скажи, чого ти навчишся на уроках мистецтва:

співати | слухати музику | малювати

танцювати | робити аплікації | ліпити

Попрацюймо разом!

Послухайте пісні про школу. Виберіть на малюнках інструменти для музичного супроводу й заграйте.

Барабан

Трикутник

Бубон

Маракаси

Металофон

Поміркуйте, для чого потрібні інші зображені речі. Як з ними працювати? Намалюйте деякі з них (на вибір).

На уроках мистецтва слід уважно слухати вчителя і дотримуватись правил безпеки при роботі з інструментами.

ЩО ТАКЕ МИСТЕЦТВО

Поміркуй, що таке *мистецтво*. Послухай текст.

Мистецтво – дивовижний світ. У ньому все перетворюється на чародійне поєднання звуків, слів, рухів і кольорів…

Наприклад, враження від свята першого дзвоника можна передати так:

ВІРШЕМ

ТАНОЧКОМ

ПІСНЕЮ

МАЛЮНКОМ

ФОТО

Отже, кожен вид мистецтва розповість про цю подію своєю особливою мовою.

Словничок

Мистецтво — відображення навколишнього світу і життя людей за допомогою слів, музичних звуків, кольорів, рухів тощо.

Попрацюймо разом!

Поділіться своїми враженнями про школу. Оберіть для цього зручний для себе спосіб:

СПІВ

РОЗПОВІДЬ або ВІРШ

ГРУ НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ

ТАНЦЮВАЛЬНІ РУХИ

Для співу, танцю або гри на музичних інструментах запросіть однокласників.

Послухай пісню. Якщо бажаєш, підспівуй.

ПЕРШИЙ ДЗВОНИК

Слова і музика *Наталії Май*

1. Рано-ранесенько встану, як ніколи,
зайчики сонячні грають у вікні.
Так мені весело, бо іду до школи
і співаю радісні пісні!

Приспів:

Перший дзвоник,
перший дзвоник пролунає –
переливи, переливи золоті!
Я сьогодні, я сьогодні починаю
першу стежку у житті!

Розкажи, про що йдеться у пісні. Чи можна відобразити це у малюнку?

Новопечерська школа у Києві (фото)

Пісня, вірш, танець, малюнок, фото – твори мистецтва.

Хвилинка-говоринка

Подивись, як намалювали свою школу діти. Опиши один малюнок, обравши потрібні слова.

світлий чи темний

яскравий чи тьмяний

сумний чи веселий

Передай свої шкільні враження у малюнку. Які кольори ти використаєш: яскраві, темні, світлі?

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Для малювання підготуй робоче місце, необхідні матеріали та інструменти.
- Зображення розміщуй у центрі аркуша, стеж, щоб воно було достатньо великим.
- Спочатку простим олівцем накресли контур (межу) зображення, а потім розфарбовуй.
- Працюй охайно. Після роботи вимий стаканчик і пензлі, склади всі інструменти.

СВІТ, ЩО ЗВЕТЬСЯ *МУЗИКА*

Послухай вірш. Склади назву мистецтва з букв, що «розсипалися».

Сьогодні, друзі, в добрий час
ви увійшли в мистецький клас.
Ми підемо — в руці рука —
у світ, що зветься…

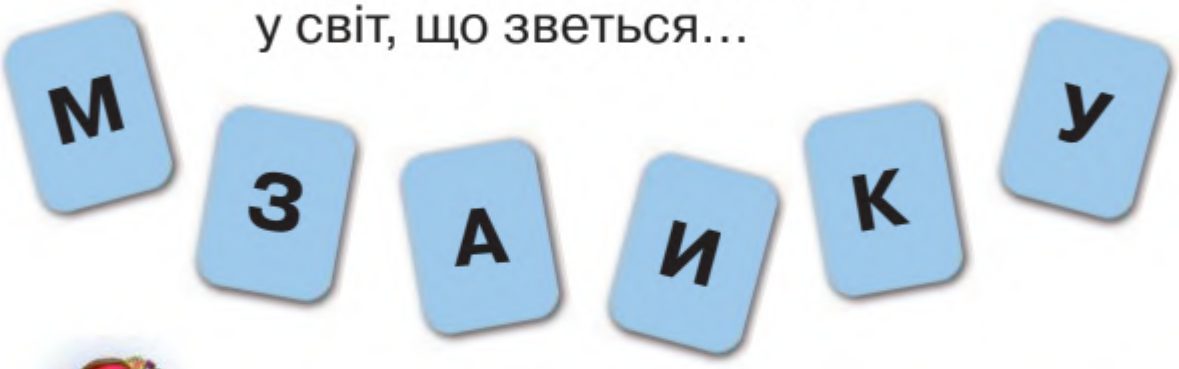

Розглянь малюнки. Подумай і скажи, що можна назвати музикою.

Музикою називають спів і гру на музичних інструментах. Музику створюють *народні музиканти* і *композитори*.

Попрацюймо разом!

Розгляньте фото. Скажіть, що роблять діти.

Послухайте українські народні твори.
Слухайте музику і позначайте:

- спів – красивими рухами рук;
- звучання інструментів – оплесками.

Бандура

Сопілка

Скрипка

Бубон

Цимбали

Які українські народні інструменти звучать? Чи є вони на малюнках?

Розучи поспівку. Покажи рукою, як рухається мелодія у першій та другій частинках (фразах).

Ля- лі- льо- лі- лю – му- зи- ку люб- лю!

Це цікаво знати!

Музика складається зі звуків. Усі звуки можна поділити на шумові та музичні.

Шумові звуки – це «голоси» навколишнього світу і деяких інструментів: барабана, тарілок тощо.

Музичні звуки – звучання співочих голосів і більшості інструментів: скрипки, роялю, арфи тощо.

Музичні звуки поєднують у фрази, а фрази – в мелодії.

Словничок

Мелодія — виразний наспів, основа музики.

Музичні звуки → Музичні фрази → МЕЛОДІЯ

Розглянь картину. Що на ній зображено?

Юлія Вахрушева. Музика

Поміркуй, чи подібні музичні звуки до крапок і плям, а мелодії – до ліній.

Крапки та плями

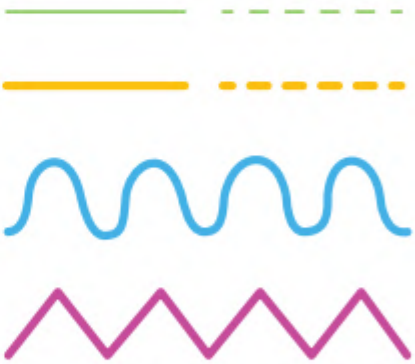

Лінії

Якою уявляєш музику ти? Намалюй, використовуючи, крапки, плями та лінії.

Крапки, ***плями*** й ***лінії*** – основа будь-якого зображення.

ЯК СПРИЙМАТИ МИСТЕЦТВО

Чи знаєш ти, як сприймати мистецтво? Слухай вірш. Виконуй і уявляй те, про що у ньому йдеться.

Настає чарівний час:
Музика іде до нас.
Та спочатку
прийде тиша…
Тож умощуйтесь
зручніше,
всі заплющіть оченята,
будемо разом чекати.

Тиша плине
край вікна,
вже заходить
в клас вона,
йде повз парти
тишком-нишком
(в неї лапки, як у кішки),
огортає цілий клас…

А за нею йде до нас
звукова співуча казка.
Музико, заходь, будь ласка!

Музичне мистецтво «говорить» мовою звуків. Людина сприймає музичне мистецтво за допомогою слуху.

Микола Лисенко. Колискова

Колискова – найперша пісня у житті малюка. Вона наповнена ніжністю, ласкою і теплом.

Прекрасну колискову написав український композитор **Микола Лисенко**. Її «співає» не голос, а музичний інструмент.

Уважно послухай музику. Які інструменти звучать? Покажи рухами, ніби заколисуєш котика або граєш на скрипці.

Надія Федорчук. Колискова для сестрички

Розглянь малюнок. Скажи, що зобразила юна художниця.
Чи відповідає малюнок музиці колискової?
Які колискові знаєш ти?

Уважно послухай текст пісні. Якою музикою він звучить? Розучи пісню. Заспівай її лагідно та наспівно.

КОТИКУ СІРЕНЬКИЙ

Українська народна пісня

1. Котику сіренький,
котику біленький,
котку волохатий,
не ходи по хаті.
Не ходи по хаті,
не буди дитяти,
дитя буде спати,
котик воркотати.

Приспів: Ой, на кота, на воркота,
на дитинку дрімота.
А-а а-а а-а а...

2. Ой ну люлі, котку,
не йди на колодку,
не йди на колодку,
бо заб'єш головку.
Та буде боліти,
нічим завертіти.
Приспів.

Розглянь фото. Поміркуй, чому саме про котика йдеться у колисковій.
Які казки та вірші про котиків ти знаєш?

Мистецькі твори – пісні, вірші, картини – треба сприймати уважно і вдумливо.

Хвилинка-говоринка

Розглянь малюнки дітей.
Уважно придивись, які лінії використано:

Подивись, як можна намалювати кошеня.
Знайди на малюнках різні лінії.

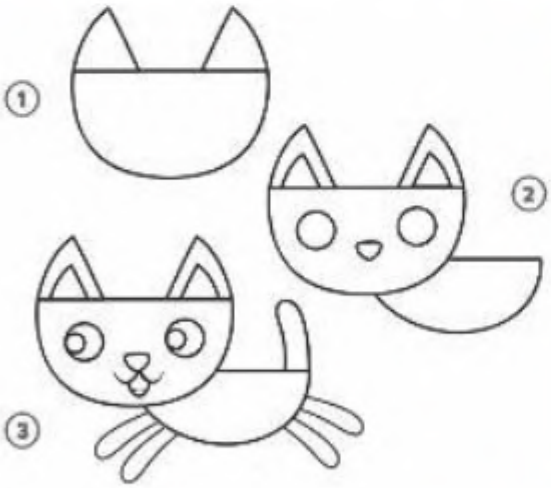

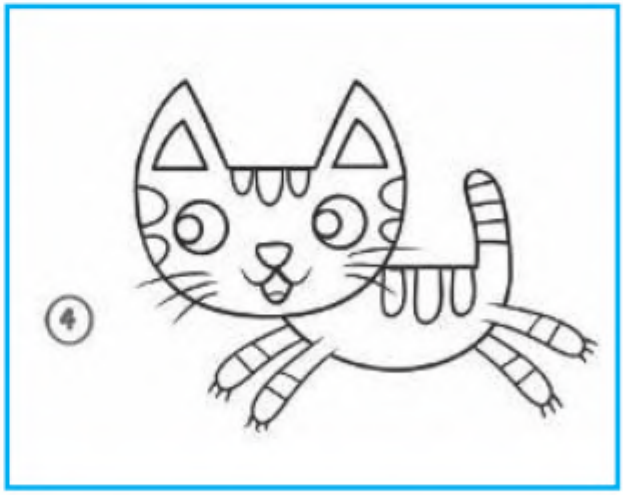

Намалюй кошеня за зразком або по-своєму.
Розфарбуй і доповни малюнок на свій смак.
Вусики можеш наклеїти з ниточок.

ХТО СТВОРЮЄ МИСТЕЦТВО

Розглянь малюнки. Скажи, як назвати представників і представниць цих мистецтв.

МУЗИКА

ЛІТЕРАТУРА

ТЕАТР

ХОРЕОГРАФІЯ

ОБРАЗОТВОРЧЕ І ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВА

Поміркуй: чи завжди мистецький твір має певного автора?

Мистецтво буває *авторське* та *народне*. Народне мистецтво не має певного автора.

Послухай композицію у виконанні народних музикантів – троїстих музик. Яка ця музика? Хто її створив?

Лариса Зоріна. Троїсті музики

Хвилинка-говоринка

Розгляньте композицію картини. Що зображено:

- у центрі картини,
- на правому та лівому краях,
- угорі й унизу композиції?

Поміркуйте, чи близькі за значенням слова *композитор* і *композиція*.

Словничок

Словом ***композиція*** називають і художній твір, і його побудову: наприклад, розміщення зображень на малюнку чи картині.

Послухай і розучи пісню.
Приспіви виконуй з оплесками.

МИ – ПЕРШОКЛАСНИКИ

Слова і музика *М. Ровенка*

1. Нові портфелики,
а в них Букварики.
Не так нас просто
серед друзів вже знайти.

Приспів:

Ми — першокласники,
ми — однокласники!
О, як нам весело
разом до школи йти.
} *Двічі*

2. Ми пишем палички,
крючечки, галочки,
складаєм літери
до купки у склади.

Приспів.

3. Малюєм пташечки,
квітки-ромашечки,
співаєм радісно,
ти, пісенько, лети!

Приспів.

Знайди у тексті пісні, до яких видів мистецтв долучаються діти. Що вони малюють і про що співають?

Розглянь малюнки дітей. Чим вони схожі і чим відмінні? Яку квітку на них зображено? Якими лініями?

Вертикальний малюнок

Горизонтальний малюнок

Учись малювати ромашку:

- Розмісти аркуш паперу вертикально чи горизонтально.
- Продумай композицію малюнка: що зобразити у центрі, по краях, угорі, внизу.
- Намалюй квітку простим олівцем за зразком.

Доповни малюнок на свій смак: намалюй сонечко, травичку, метеликів... Розфарбуй.

МУЗИКАНТИ – ЧАКЛУНИ

Послухай вірш. Знайди у ньому «музичні» слова.

Музиканти – чаклуни!
Вміють створювать вони:
колискову – немовлятам,
пісню радісну – для свята,
танці плавні і веселі –
для палацу і оселі,
марш, з яким
ідуть солдати…
Та хіба все розказати!

У музик – майстерні руки,
і сплітають вправно звуки
в диво-музику вони –
справжні добрі чаклуни!

Як ти розумієш слова *музиканти*, *музики*? Подумай, чому вони названі добрими чаклунами.

Словничок

Музиканти – люди, які займаються музикою: композитори й композиторки, співаки та співачки, виконавці та виконавиці на музичних інструментах тощо.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте малюнки. Що роблять музики? Поміркуйте, яку музику називають вокальною, а яку – інструментальною.

СПІВАЮТЬ

ГРАЮТЬ НА ІНСТРУМЕНТАХ

Левко Колодуб. «Лялька співає»

Левко Колодуб — український композитор. Він написав прекрасну музику для дітей.

«Лялька співає» — один з таких творів.

Послухай твір. Який він — вокальний чи інструментальний?
Розкажи про пісеньку ляльки.

Музика для співу називається ***вокальною***, а для виконання на музичних інструментах – ***інструментальною***.

Послухай і розучи пісню.
Про кого у ній ідеться?

ВЕСЕЛИЙ МУЗИКАНТ

Музика *А. Філіпенка,* слова *Т. Волгіної*

1. Ось на скрипочці я граю:
   ті-лі-лі, ті-лі-лі!
   На лужку зайці у танці,
   ті-лі-лі та ті-лі-лі!

2. Граю я на балалайці:
   тренді-брень, тренді-брень!
   На лужку зайці у танці,
   тренді-брень та
   тренді-брень!

3. А тепер — на барабані:
   бум-бум-бум, бах-бах-бах!
   Косоокі всі навтьоки
   по кущах та по кущах!

Виконуй пісню весело й легко. Рухами показуй, ніби граєш на музичних інструментах:

1-й куплет

2-й куплет

3-й куплет

Попрацюймо разом!

Розгляньте плоскі геометричні фігури. Назвіть їх.

На які геометричні фігури схожі за формою барабан і балалайка?
Зобрази їх за малюнками-підказками і розфарбуй.

Словничок

Форма – зовнішній вигляд предмета. Форми багатьох предметів схожі на ***геометричні фігури***.
Музичні твори також мають певну форму. Наприклад, пісня складається з кількох ***куплетів***. Така форма називається ***куплетною***.

ЩОБИ ПРАВИЛЬНО СПІВАТИ

Чи знаєш ти, як правильно співати? Слухай вірш і виконуй дії, про які у ньому йдеться.

Співацька постава

Щоби правильно
співати,
треба сісти
або стати.

Спинка рівна,
як тростинка,
руки вниз
чи на колінка.

В класі тиша –
ані слова!
Вже до співу
всі готові?

Раз – увага!
Два – вдихаймо!
Три – співати починаймо!

Покажи співацьку поставу. Запам'ятай жести вчителя, коли він «керує» співом:

1. УВАГА	2. ВДИХ	3. СПІВ (ВИДИХ)

Попрацюймо разом!

Розгляньте малюнки. Повторіть за вчителем: *увага – вдих – видих.*

ВДИХ

спокійний і повний,
ніби нюхаємо квітку,
але **швидкий**,
бо може прилетіти бджілка.

ВИДИХ

довгий і плавний,
ніби дмемо на вогник
так, щоб не загасити
полум'я свічки.

Проспівайте за знаком учителя поспівки і пісні на вибір.
Запам'ятайте правила співу.

ПРАВИЛА СПІВУ

* Спів починай з розспівування. Стеж за співацькою поставою та жестами диригента.
* Уважно прислухайся до свого голосу та музичного супроводу.
* Співай без напруження, м'яким звуком, виразно і красиво.
* Бережи свій голос: не кричи, не співай на холодному повітрі та у вологу погоду.

Розучи пісню за малюнками. Знайди рядки, що повторюються в різних куплетах.

ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

Українська народна пісня

Хо-	дить	гар-	буз	по	го-	ро-	ду,
пи-	та-	єть-	ся	сво-	го	ро-	ду...

1. Ходить гарбуз по городу,
питається свого роду:
«Ой чи живі, чи здорові
всі родичі гарбузові?»

2. Обізвалась жовта диня,
гарбузова господиня:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

3. Обізвались огірочки,
гарбузові сини й дочки:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

4. Обізвалась морковиця,
гарбузовая сестриця:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

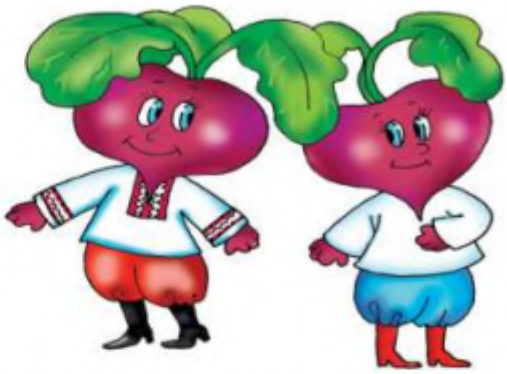

5. Обізвались буряки,
гарбузові свояки:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

6. Обізвалась бараболя,
а за нею і квасоля:
«Іще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».

Послухай пісні у виконанні українських співачок і співаків. Поділися враженнями.

Раїса Кириченко

Ніна Матвієнко

Дмитро Гнатюк

Розглянь геометричні фігури. Які вони: плоскі чи об'ємні?

Куля *Конус* *Куб* *Циліндр*

Поміркуй, на які об'ємні фігури схожі овочі – персонажі пісні «Ходить гарбуз по городу».

Виліпи їх з пластиліну за зразком.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Для роботи з пластиліном підготуй дощечку та стеки.
- Відріж потрібний шматочок пластиліну, розігрій його у долонях і розімни.
- Крапки та лінії на пластиліновій фігурці нанось стеками.
- Після закінчення роботи склади все приладдя й ретельно вимий руки.

СТОРІНКА-ПОВТОРИНКА

1. Пригадай, що таке мистецтво. Назви митців різних професій за малюнками.

2. Пригадай, як треба сприймати мистецтво, співати, малювати, ліпити.

3. Розглянь і назви зображення. Які лінії намальовано?

4. Поясни, чи можна крапки і плями порівняти з музичними звуками, а лінії – з мелодіями.

ТВОЇ МИСТЕЦЬКІ КАНІКУЛИ

1. Послухай шурхіт осіннього листя. Чи схожий він на музику?

2. Збери листки різних дерев, поклади їх між аркушами паперу і висуши для аплікації.

3. Виготов саморобний музичний інструмент:

- налий у склянку трохи води;
- опусти у воду трубочку-соломинку та подмухай у неї;
- слухай спокійну музику і доповнюй її «бульканням».

4. «Збери» до Мистецького кошика свої спогади про літо і початок осені.

Створи власний мистецький твір (розповідь, вірш, малюнок або пісеньку) про осінь.

5. Переглянь мультфільми «Ходить гарбуз по городу» і «Капітошка».

Визнач, яка музика у них звучить:

- народна чи авторська;
- вокальна чи інструментальна

ОСІННЯ МОЗАЇКА

Послухай вірш. Уявляй те, про що у ньому йдеться.

Осінь – мрійлива красуня:
у неї барвиста сукня,
а личко з ясними очами
умите рясними дощами.

У неї є флейта чарівна:
то вітром шепоче наспівно,
то шерехом листя сміється,
то дощиком дрібно
проллється.

У неї є пензлик казковий,
бо змінює він все навколо,
а дзвоник її веселковий
запрошує учнів до школи.

Яку картину намалював вірш? Завдяки чому?
Чи знаєш ти, як називається *мистецтво слова*? Які твори до нього належать?

Мистецтво слова називають ***літературою***. Літературні твори – казки, оповідання, вірші – пишуть ***письменники***.

Світлана Круглова. Осіння мелодія

Розгляньте репродукцію. Які кольори в осені? Якою музикою вони звучать?

Петро Чайковський. Осіння пісня

Композитор українського походження **Петро Чайковський** передав чарівну осінню красу в музиці.

Це п'єса – невеликий інструментальний твір. Але здається, що музика співає...

Уважно послухай музику. Який інструмент звучить? Поміркуй, чому інструментальний твір названо піснею.

Розучи пісню. Виконуй її плавно і наспівно. Зображай рухами таночок осіннього листя.

ОСІНЬ

Музика *О. Зозулі*, слова *К. Перелісної*

1. Листячко дубове,
листячко кленове
жовкне і спадає
тихо із гілок.
Вітер позіхає,
в кучу їх згортає
попід білу хату
та на моріжок.

2. Айстри похилились,
ніби потомились,
сонечка немає —
спатоньки пора!
А красольки в'ялі
до землі припали,
наче під листочком
вогник догора.

Хвилинка-говоринка

Подумайте, що допомогло розповісти про осінь поету, композитору, художнику:

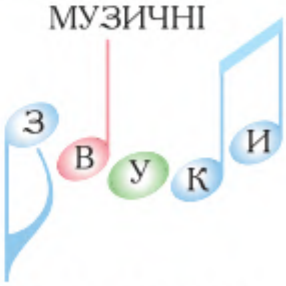

Як називається таке відображення навколишнього світу і життя людей?

Розглянь фото. Із чого зроблені ці аплікації? Створи свій виріб з осіннього листя.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Для аплікації тобі потрібні: сухе осіннє листя, цупкий папір, клей.
- Форму листочків можеш змінювати за допомогою ножиць. Працюй з ними дуже обережно!
- Окремі елементи аплікації можна домалювати фломастерами або олівцями, а тло – розфарбувати.

Аплікація належить до ***декоративного мистецтва***. Нею можна *декорувати* (прикрашати, оздоблювати) різні предмети.

ВІД СЛОВА – ДО ПІСНІ Й МАЛЮНКА

Послухай текст. Про які мистецтва у ньому йдеться?

Про все у світі можна розказати словами: у вірші, казці, оповіданні…

Часто літературний твір перетворюють на музичний. Наприклад, якщо до вірша написати мелодію, – народиться пісня.

Тож у пісні зазвичай два автори: поет або поетеса та композитор або композиторка.

А в народних піснях слова або музику створює народ.

Поміркуй, що таке пісня. Які види мистецтв поєднані у цьому творі?

Словничок

Пісня – невеликий вокальний твір у куплетній формі. Пісні бувають ***народні*** й ***авторські***

ВІРШ + МЕЛОДІЯ = ПІСНЯ

«Тече вода з-під явора». *Українська народна пісня на слова Тараса Шевченка*

Тече вода з-під явора
яром на долину.
Пишається над водою
червона калина....

Цей вірш написав видатний український поет і художник **Тарас Шевченко**. А музику до нього склав народ. Так з'явилася українська народна пісня.

Послухай пісню. Хто її автори? Який символ України згадано у пісні?

Це цікаво знати!

Петриківський розпис

Червона калина – улюблений символ українського народу. Її стиглі грона прикрашають візерунки славетного петриківського розпису.

Послухай пісню. Якими барвами вона сповнена?

КАЛИНОВА ПІСНЯ

Музика *В. Верменича,* слова *М. Сингаївського*

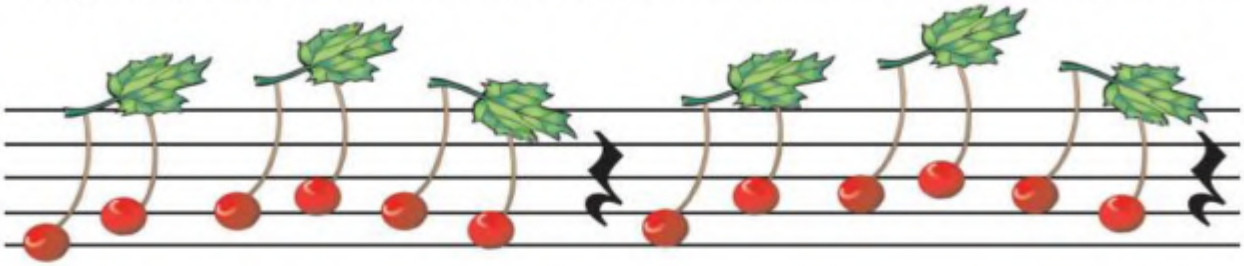

Ка-ли- но ве-се-ла, ка- ли- но чер-во-на...

1. Калино весела,
калино червона,
люблю твоє листя
та росяні ґрона.

2. Сонцем знов налита
і сама від сонця.
Звисли, мов намисто,
калинові ґронця.

3. Сонечком налита,
чистою росою,
ой, калино-цвіте,
радісно з тобою.

4. До нашої стежки
нахилилась віттям,
зоряно з тобою
матері і дітям.

5. Калино чарівна,
калино барвиста,
то від тебе сяє
зоря промениста. } *Двічі*

Розучи пісню за малюнком. Кожна ягідка – звук. Останні два рядки у кожному куплеті повторюй двічі.

Музичні звуки можна записати.
Для цього є спеціальні знаки – ***ноти***.
Кожна нота позначає один звук.

Попрацюймо разом!

Розгляньте малюнок. Що зобразив юний художник? Звідки взяв назву?

Гурін Сергій.
«Пишається над водою червона калина»

Поміркуйте, на яку фігуру схожі ягоди калини. Чи зручно малювати їх пальцями?

Намалюй калинове гроно або інший малюнок з калиною.

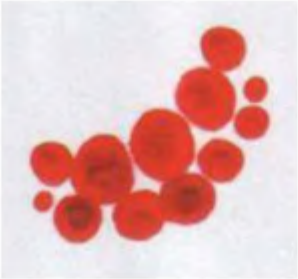

МИСТЕЦТВО ВІДОБРАЖАЄ

Розглянь зображення. Послухай вірш.

Фото

ДОЩИК

Дощик чисто,
дощик чисто
умиває наше місто.
Умиває він топольки,
і травичку, і квітки.
І розкриті парасольки,
і барвисті парасольки
під дощем
немов грибки.

Надія Кир'ян

Чашка ручної роботи
(декоративне мистецтво)

Євген Гавлін. Осінній дощ
(живопис)

Поміркуй, чим схожі вірш, фото, картина, чашка.
Яке явище природи вони відображають?

Віктор Косенко. «Дощик»

Кап-кап, кап-кап-кап... Звуки – наче краплинки.

Музичний образ дощику створив для дітей український композитор ***Віктор Косенко***.

Який дощик зображено у музиці: теплий чи холодний, лагідний чи непривітний? Чи змінюється характер музики у творі? Обери для себе завдання та придумай до музики В. Косенка:

супровід на барабані	*пісеньку дощику*	*танець дощику* (для пальців)

Попрацюймо разом!

Проплескайте ритм поспівки за допомогою краплинок. Складіть до неї мелодію.

Кап, кап, кап- кап, кап — звід-ки піс- ня ли- не?
Кап, кап, кап- кап, кап — ка- па-ють крап- ли- ни!

Словничок

Музичний ритм – злагоджене чергування довгих і коротких звуків.
Будь-яка музика має свій ритм.

Послухай пісню. Поміркуй, які види мистецтв створили образ дощику у пісні.

КАП, КАП, КАП

Слова і музика *Наталії Май*

1. Хмарка біла-біла в небі голубім,
раптом потемніла і почувся грім.
Дощик не барився, він співав пісні,
у вікно настукував мені.

Приспів:
Дощик капає зі стріхи,
кап, кап, кап,
я ступаю тихо-тихо,
кап, кап, кап.
Сумно йти мені по суші,
кап, кап, кап,
я гуляю по калюжах,
кап, кап, кап.

2. Крапельки сріблясті, дощику привіт!
Умивають рясно цілий білий світ.
Всім навколо сумно – тільки я сміюсь,
Я дощу ні краплі не боюсь!
Приспів.

За бажанням розучи пісню. Придумай до неї рухи або танець з парасолькою.

Мистецтво відображає життя людей і навколишній світ у ***художніх образах***: музичних, літературних, живописних, декоративних тощо.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте дитячий малюнок. Розкажіть про його композицію та кольори.

Ганна Ігнатова. Дощ

Прочитай вірш. Придумай до нього назву. Які кольори згадані у вірші?

Між травинок — дощ зелений,
на фіалках — синій,
на ромашках — білий-білий,
сірий — у хмарині.
На червоних черевичках
крапельки червоні…
І чомусь прозорі зовсім
на моїй долоні.

Валентина Полинок

Намалюй кольоровий дощик акварельними фарбами.

ПОБАЧИТИ Й ВІДЧУТИ

Послухай віночок народних мелодій. Скажи, чому музика є слуховим мистецтвом.

Уважно послухай вірш. Про що в ньому йдеться?

Щоб із мистецтвом
подружитись,
ти маєш добре
научитись
не просто слухати,
а чути,
не просто бачить,
а відчути.

Поміркуй, які мистецькі твори ми сприймаємо за допомогою зору. Дізнайся назву цього мистецтва, зібравши букви-намистинки.

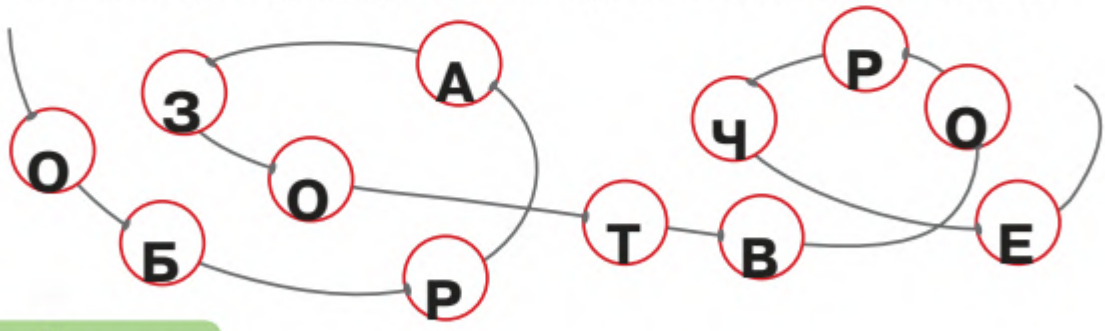

Словничок

Образотворче мистецтво – картини, малюнки, скульптури, декоративні вироби. Людина сприймає образотворче мистецтво за допомогою зору.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте твори образотворчого мистецтва. Чим вони схожі? Чим різняться?

Сучасна графіка

Карл ван Лоо. Маленькі музиканти *(живопис)*

Фонтан «Садко», м. Суми *(скульптура)*

Статуетка «Музиканти» *(декоративне мистецтво)*

Доберіть до кожного зображення слова: *кольорове* чи *однотонне*, *плоске* чи *об'ємне*.

Послухай пісеньку.
Якому виду мистецтва її присвячено?
Чи відповідає пісні малюнок?

НАМАЛЮЮ УКРАЇНУ

Музика *М. Ведмедері,* слова *Н. Олійник*

1. Намалюю я не Лондон,
ні Париж, ні Рим.
Намалюю рідну хату,
рідний двір і млин.

2. Намалюю рідне поле,
рідний гай і ліс,
намалюю Україну
в квітах, між беріз!

Розучи пісню за схемою. Перерви у звучанні (паузи) позначай оплесками.

На-ма-лю-ю	я не	Лон- дон,	
На-ма-лю-ю	рід- ну	ха- ту,	

ні Па- риж,		ні Рим.	
рід-ний двір		і млин.	

Розглянь репродукцію картини. Знайди на ній лінію горизонту. Що зображено нижче від неї, а що – вище?

Іван Марченко. Моя Україна

Створи свій малюнок за змістом пісні «Намалюю Україну». На початку роботи проведи лінію горизонту.

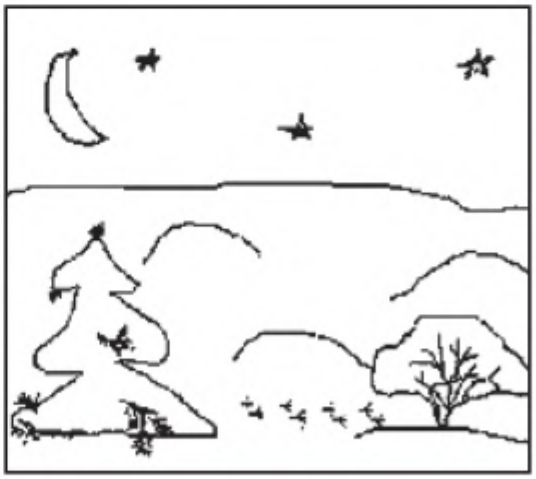

Горизонт – межа, де небо збігається з землею або водою. Лінія горизонту важлива для правильної побудови малюнка.

МИСТЕЦТВО МУЗИКИ І РУХУ

Розглянь фото.
Як назвати усі зображення одним словом?

Якою музикою «звучать» для тебе ці танці?
Чи любиш ти танцювати?
Які танці знаєш?
Покажи свої улюблені танцювальні рухи.

Розглянь малюнок. Чи відомий тобі цей танець? Чому його називають народним?

ГОПАК

Український народний танець

Гопак – старовинний танець українців. Його музика бадьора, енергійна. Вона поступово прискорюється.

Послухай музику або переглянь відео танцю. Супроводжуй музику оплесками, притопуваннями або танцювальними рухами.

Словничок

Танець – ритмічні рухи під музику та відповідний музичний твір.
Мистецтво танцю називають **хореографією** . Людина сприймає це мистецтво за допомогою зору і слуху.

Послухай і розучи пісню. Виконуй її весело, з танцювальними рухами.

ПІСНЯ СНІГОВИКІВ

Музика і слова *Н. Рубальської*

1. Ми малі сніговики,
зліплені зі снігу.
Стоїмо ми
у дворі
дітворі на втіху.

2. Тільки випаде сніжок,
мітли ми візьмемо!
І доріжку
у садок
жваво підметемо.

Уважно розглянь фото в'язаних сніговиків. Чи є на ньому основні і похідні кольори?

Основні кольори: червоний, жовтий, синій. Їх неможливо утворити змішуванням фарб. ***Похідні кольори***: зелений, помаранчевий, фіолетовий. Їх утворюють при змішуванні основних кольорів:

Художники змішують кольори на ***палітрі***.

Попрацюймо разом!

Поміркуйте, із чого можна зліпити сніговика, крім снігу. Розгляньте і опишіть композицію, зроблену з солоного тіста.

Розглянь схему виготовлення сніговика з пластиліну.

З яких частин складається сніговик?
До яких геометричних фігур вони подібні?
Зліпи сніговика за зразком.

МИСТЕЦТВО ТЕАТРУ

Розглянь фото. Послухай вірш.

Національний академічний театр опери і балету України імені Тараса Шевченка, м. Київ

Затихнув гомін. В залі згасло світло,
і, враз заполонивши всі чуття,
розсунулась завіса... І розквітло
життя – мов казка, й казка – мов життя.

Наталя Забіла

Чи знаєш ти, що відбувається у цій будівлі?
Як ти розумієш слова *опера* і *балет*?

Петро Чайковський. Вальс сніжинок (з балету «Лускунчик»)

Вальс – красивий ніжний танець. Його музика ніби кружляє: раз-два-три…

Петро Чайковський написав чарівний Вальс сніжинок. Він звучить у балеті за казкою «Лускунчик».

У балетній виставі усі персонажі танцюють.

Переглянь відео або послухай музику *Вальсу сніжинок*. Розкажи про свої враження. Які види мистецтв поєднались у балеті?

Словничок

Театр – вид мистецтва, що відображає життя у сценічній дії.
Театром називають також архітектурну будівлю, де відбуваються вистави.

Послухай пісню. Коли її співають?

ЩЕДРИК

Українська народна пісня

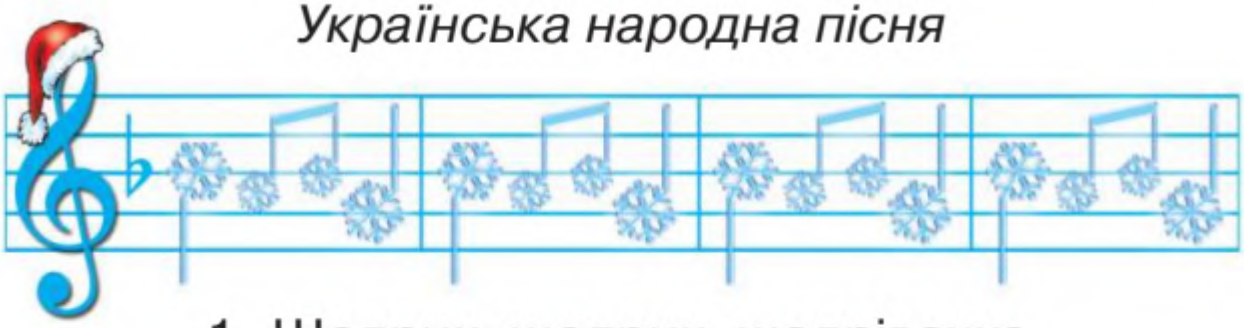

1. Щедрик, щедрик, щедрівочка,
прилетіла ластівочка,
стала собі щебетати,
господаря викликати:

2. «Вийди, вийди, господарю,
подивися на кошару —
там овечки покотились,
а ягнички народились.

3. В тебе товар весь хороший,
будеш мати мірку грошей.
Хоч не гроші, то полова,
в тебе жінка чорноброва».

Розучи пісню, стежачи за сніжинками.
Поміркуй, це колядка чи щедрівка.

Словничок

Колядки та **щедрівки** – пісні зимових свят з побажаннями здоров'я та багатства.
Колядки виконують на Різдво, а щедрівки – на Новий Рік.

Розглянь, як прикрашають вікна сніжинки-витинанки.

Виготов паперові сніжинки.

- Згорни паперовий квадрат навпіл, щоб вийшов трикутник, а потім – ще раз.
- Намалюй на трикутнику контур сніжинки за малюнками-підказками.
- Обережно виріж сніжинку ножицями й розгорни.
- Спробуй виготовити сніжинки іншої форми.

Натхненно працювати тобі допоможе музика *Вальсу сніжинок* з балету П. Чайковського.

Витинанка – прикраса, вирізана ножицями з білого або кольорового паперу.
Витинанками здавна декорували (прикрашали) стіни, вікна, печі.

НОВОРІЧНІ ПЕРСОНАЖІ У МИСТЕЦТВІ

Розглянь зображення зимових персонажів у творах образотворчого мистецтва.

А. Васнєцов. Снігуронька

Дід Мороз *(Туреччина)*

Декоративна тарілка

Новорічні іграшки

Керамічна банка

Які з цих творів належать до живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва?

Поміркуй, які ще види мистецтв можуть розповісти про зимових персонажів.

Словничок

Декоративно-прикладне мистецтво – художньо прикрашені вироби, які можна застосовувати у повсякденному житті: посуд, одяг, килими, іграшки та ін.

Роберт Шуман. «Дід Мороз»

Наприкінці року Дід Мороз оглядає свої володіння. І якщо помічає негаразди — гнівається, здіймає хуртовину.

Музичний «портрет» казкового Діда Мороза створив німецький композитор **Роберт Шуман**.

Послухай музику. Яка вона?
Познач піднятою рукою, коли змінюється характер музики.

Послухай і розучи пісню. Поміркуй, як її треба виконувати.

ЗАПРОСИНИ ДІДА МОРОЗА

Музика *В. Верменича,* слова *М. Сингаївського*

1. Ой, Дідусю, наш Морозе,
ти прийди до нас з морозом,
швидше стукай у вікно —
в гості ждем тебе давно.

2. Розкажи, як у діброві
сяють зіроньки зимові,
як там білочки малі
сплять у теплому дуплі.

3. Ой, Дідусю бородатий,
ти прийди до нас на свято
і дарунками в цей час
почастуй, Дідусю, нас.

Порівняй образи Діда Мороза у цій пісні та у творі Р. Шумана. Використовуй слова: *лагідний, тривожний, добрий, суворий.*

Розглянь витинанки. Чи є на них головний символ Нового Року і Різдва?

Розглянь репродукцію і схему малювання ялинки.

Дона Джелсингер. Ялинка

Поміркуй, які фігури покладено в основу зображення ялинки. Намалюй ялинку за схемою або на свій смак.

Попрацюймо разом!

Зробіть Ялинку дружби вашого класу:

- візьміть папір зеленого кольору різних відтінків;
- обведіть на папері контури своїх долоньок;
- обережно виріжте «долоньки» ножицями, за бажанням напишіть на них свої імена.

Разом з учителем складіть паперові долоньки у веселу лапату ялинку. Прикрасьте її кольоровими «кульками».

СТОРІНКИ-ПОВТОРИНКИ

1. Скажи, чи може мистецтво відображати довкілля, життя людей? Наведи приклади творів про осінь, дощик, зимові свята.

2. Вибери з переліку спочатку твори музичного мистецтва, а потім – образотворчого:

танець	картина	витинанка
пісня	малюнок	скульптура

3. Пригадай, що таке танець. Поміркуй, які із зазначених видів мистецтв поєднуються у танці:

ОБРАЗОТВОРЧЕ

МУЗИКА

ХОРЕОГРАФІЯ

4. Склади з перших букв зображень назву виду мистецтва. Що ти про нього знаєш?

5. Розглянь кольорові «приклади». Чи правильно їх розв'язано? Перевір на палітрі.

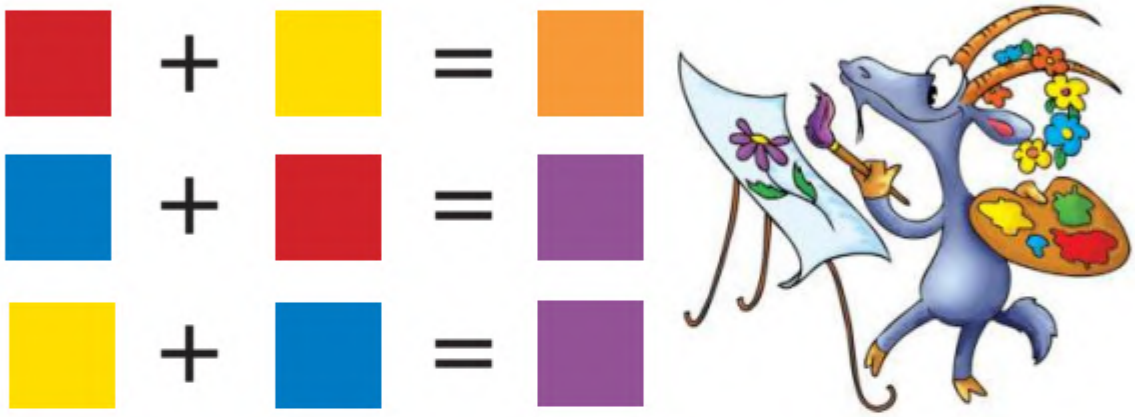

6. Пригадай пісні за малюнками. Які вони: авторські чи народні?

Виконай пісні з оплескам, рухами або супроводом на дитячих музичних інструментах.

ТВОЇ МИСТЕЦЬКІ КАНІКУЛИ

1. Виготов паперові сніжинки та інші новорічні прикраси. Прикрась ними ялинку і своє житло.

2. Новорічний малюнок можна створити за допомогою комп'ютерної програми Paint. Зроби це разом з дорослими за зразком.

Марічка Панасюк. З Новим роком!

3. Підготуй вітання для своїх рідних. Створи листівки. Прикрась кожну листівку малюнком, аплікацією чи витинанкою.

4. Придумай розповідь, вірш, пісеньку або малюнок про зиму та зимові свята.

5. Переглянь мультфільм «Крижане серце». Зверни увагу на роль музики у цьому фільмі.

6. Зліпи сніговика Олафа зі снігу. Поміркуй, з яких геометричних фігур він складається.

Розділ другий

МИСТЕЦТВО НАВКОЛО НАС

МИСТЕЦТВО ЗИМОВИХ СВЯТ

Розглянь репродукцію картини українського художника І. Горобчука «Колядки».

Іван Горобчук. Колядки

Про яке свято нагадує картина? Опиши її:

- що зображено на ближньому плані (попереду);
- що зображено на дальньому плані (вдалині);
- які кольори використав художник.

Якою музикою «звучить» цей живопис?
Які ще пісні співають взимку?

У композиції малюнка є ***ближній*** і ***дальній плани***. На ближньому плані зображення великі й виразні, а на дальньому – менші за розміром.

Попрацюймо разом!

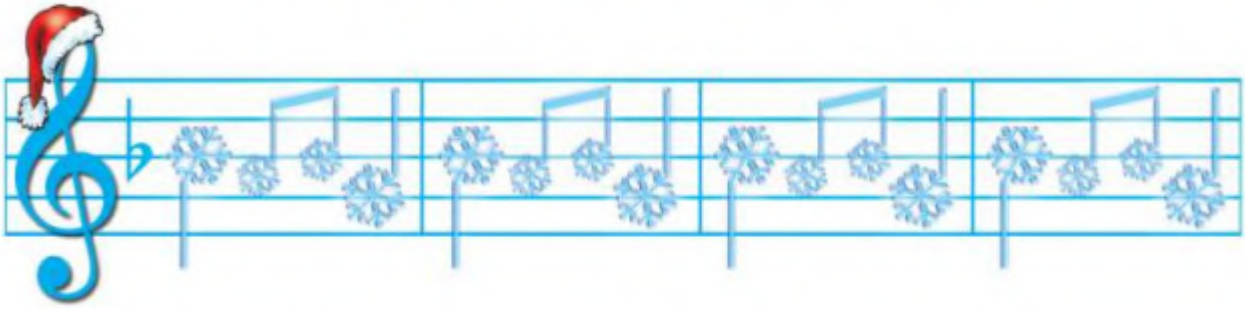

Погляньте на сніжинки-ноти! Яку мелодію вони вам нагадали?

Так, це «Щедрик» – старовинна народна пісня. А український композитор **Микола Леонтович** перетворив її на хоровий твір.

Ця музика в усьому світі нагадує про Україну.

Порівняйте звучання хору і народної пісні. Чи подібна мелодія хору до ближнього плану композиції, а підголоски – до дальнього? Які голоси звучать у хорі: дитячі, жіночі, чоловічі?

Словничок

Хор – великий колектив співаків.
Хори бувають *дитячі*, *жіночі*, *чоловічі* та *мішані*.

Послухай і розучи пісню. Про яке свято йдеться?

ТАНЦЮВАЛИ ЗАЙЧИКИ

Музика *М. Ведмедері,* слова *Л. Куліша-Зіньківа*

1. Танцювали зайчики
у гайку,
на сніжку біленькому,
на сніжку.
Вибивали лапками
гопака,
хоч мела хурделиця,
ще й яка!

2. Гарно побігайчики
стриб та скік —
зустрічали зайчики
Новий рік!
Вибивали лапками
гопака,
хоч мела хурделиця,
ще й яка!

Попрацюймо разом!

Поміркуйте, чи схожа ця пісня на танець. Виконайте її хором з танцювальними рухами. Для ритмічного супроводу утворіть оркестр дитячих інструментів.

Словничок

Оркестр – великий колектив виконавців на музичних інструментах.

Це цікаво знати!

Свято Водохреща у Полтаві

Свято Водохреща завершує новорічні й різдвяні святкування. На річці вирубують з льоду ополонку – великий хрест. Воду в ополонці освячують. З льоду й снігу роблять скульптури хреста, янголів тощо. У давнину їх «підфарбовували» буряковим квасом.

Намалюй свою льодову скульптуру. Розфарбуй її акварельними фарбами.

Яку фарбу ти обереш для роботи? Щоб отримати різні відтінки, розбавляй фарбу водою.

БАРВИ ЗИМОВИХ РОЗВАГ

Розглянь репродукцію картини американської художниці Ніки Боем.

Ніка Боем. Різдвяні розваги

Якими кольорами передано холод різдвяної природи, а якими – тепло домівок?

Кольори поділяють на *теплі* й *холодні*.
Теплі кольори – червоний, жовтий, оранжевий та їх відтінки. Вони нагадують про тепло сонця й вогню.
Холодні кольори – синій, блакитний, фіолетовий, синьо-зелений – нагадують про холодну воду, сніг, кригу.

Послухай текст пісні. Поміркуй, який характер матиме музика пісні.

СНІЖОК

Музика *Л.-А. Загрудного,* слова *С. Жупанина*

1. По селу тепер щоднини
крутиться метелиця.
Сніг лапатий на долини
і на гори стелеться.

Ой, сніжок,
ой, пушок
срібно-білий!
Від сніжку ми усі
посвіжіли.
} *Двічі*

2. «На санки сідайте, діти!» —
всіх зима запрошує.
За санками в'ється вітер
срібною порошею.

Ой, сніжок,
ой, пушок
срібно-білий!
Від сніжку ми усі
посвіжіли.
} *Двічі*

Розучи пісню. Співай, чітко вимовляючи слова.
Який колір згадується у пісні?
Поміркуй, чи може білий колір зробити іншу фарбу світлішою.

Послухай загадку. Чи знаєш ти, про який танець ідеться?

То не віхола кружляє,
не завія стелеться.
То у коло всіх збирає
наш танок ....

Метелиця – український народний танець. Він веселий, запальний. І музика, і рухи зображають кружляння хуртовини.

Переглянь відеозапис або послухай музику танцю. Який він: повільний, помірний чи швидкий?

Пригадай снігову заметіль. Передай її кружляння швидкими рухами під музику.

Швидкість руху музики називають **темпом**. Темпи бувають **повільні**, **помірній** **швидкі**

Попрацюймо разом!

Пригадайте пісеньку сніговика Олафа з мультфільму «Крижане серце». Про що він мріє?

Розглянь схему малювання сніговика. Намалюй композицію «Олаф серед літа».

Які кольори ти використаєш для зображення сніговика: теплі чи холодні? А для зображення літньої природи?
Змінюй кольори за допомогою білої фарби.

ТАЄМНИЦІ ЗВУКІВ

Розглянь зображення. Уяви, як вони «звучать».

Розкажи про ці звуки, обираючи потрібні слова:

- шумовий чи музичний;
- вокальний чи інструментальний;
- гучний чи тихий.

Самуїл Майкапар. «Луна у горах»

Чи знаєш ти, що таке луна? Де її можна почути?

Український композитор **Самуїл Майкапар** зобразив луну в горах. Її передано чергуванням гучних і тихих звуків.

Слухай музику. Позначай рухами гучне й тихе звучання:

f — піднімай руки; ***p*** — опускай руки.

Чи подібне гучне звучання до ближнього плану композиції, а тихе – до дальнього?

Попрацюймо разом!

Пограйтесь у музичну луну. Повторюйте за вчителем тихою луною:

а- у	ку- ку	ді-лі-дон

Доберіть інші звуки та слова і пограйтесь у луну парами або усім класом.

Музичні звуки бувають *гучні* й *тихі*. Їх позначають італійськими словами:
форте (f) – гучно; ***піано (p)*** – тихо.
Гучність музичного звучання називають ***динамікою***.

Пригадай, як співають півень і шпак. Покажи голосом. Послухай і розучи лічилку.

СІВ ШПАК НА ШПАКІВНЮ

Українська народна лічилка

Сів	шпак	на	шпа-	ків-	ню,

за-	спі-	вав	шпак	пів-	ню:

ти	не	вмі-	єш	так	як	я,

так	як	ти,	не	вмі-	ю	я!

Придумай до лічилки мелодію. Обери лінію, що їй відповідає:

пряма	ламана	крива

Розглянь графічні малюнки. Що в них використано: крапки, плями, довгі лінії, короткі лінії (штрихи)?

Намалюй свій малюнок до пісні «Сів шпак на шпаківню», застосовуючи різні лінії. Розфарбуй його олівцями або фарбами.

Разом з дорослими знайди в мережі Інтернет пташиний спів і послухай його.

Шпак

Півень

Соловей

Малинівка

Прислухайся, чи можуть птахи виспівувати мелодії.

РИТМІЧНИЙ ДИВОГРАЙ

Послухай барабанний бій.
Прочитай вірш.

Гримить барабан
чітко, гулко і дзвінко.
Дві палички б'ють
у тугу перетинку.

Він хоче співати пісні,
та дарма:
звучить лише ритм,
а наспіву нема.

В нього пісня проста:
«Ті-ті, та! Ті-ті, та!»

Ті-	ті,	та!	Ті-	ті,	та!

Проспівай останні рядки вірша у заданому ритмі. Знайди у ньому довгі й короткі звуки.

Словничок

Ритм – повторення або чергування певних елементів: довгих і коротких звуків, предметів, фігур.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте зображення. Чи є на них елементи, що ритмічно повторюються? Які?

Ритм в архітектурі, *м. Одеса*

В. Ланський. Ритми

Березові ритми. *Фото О. Никитинського*

Музичний ритм записують нотами різної тривалості, наприклад:

восьмі ноти				*четвертна нота*
	♪	♪	♩	
	Ті-	ті,	та!	

«Козачок». *Український народний танець*

Ритм – найважливіша ознака танцювальної музики. Саме за ритмом можна впізнавати й розрізняти танці.

Енергійний і «гострий» ритм має **козачок**. Цей веселий, швидкий танець придумали українські воїни-козаки.

Козачок виконують парами. Часто танцюристи змагаються, хто танцює краще.

Переглянь відео або послухай музику козачка. Спробуй проплескати або простукати ритм танцю.

Придумай рухи і танцюй у ритмі козачка.

Розглянь картину харківської художниці Ганни Ярмолюк.

Придумай назву до картини. Придивись: чи є на ній ритмічні елементи.
Намалюй власну ритмічну композицію з крапок, штрихів і ліній або рослин.

Малюнки-підказки:

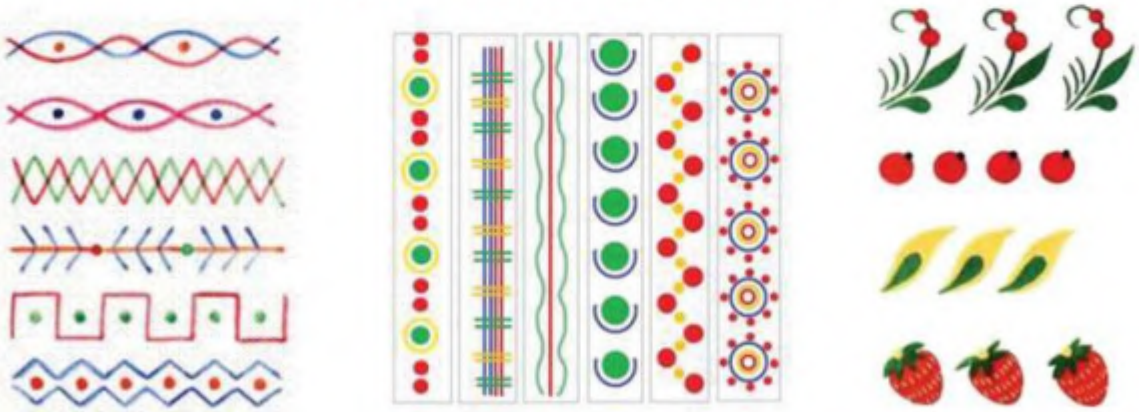

Дізнайся у дорослих про ритмічні явища у природі та житті людей: чергування дня і ночі, зміну пір року, навчальний рік тощо.

КОЛЬОРИ ТА ЗВУКИ

Послухай українську народну казку «Вовк та козенята».

Була собі коза, а у неї семеро козенят.

Кожного дня ходила коза в ліс по їжу. Повернеться, постукає й заспіває:

— Ой ви, діточки, козеняточка!
Відімкнітеся, відчинітеся!
Ваша мати прийшла,
молока принесла.

Козенята почують матір і відімкнуть двері.

Вовк підслухав, як коза співає. Підбіг до хатинки і завив грубим голосом:

— Ой ви, дітки,
козенятка!
Відімкніться,
відчиніться!
Ваша мати прийшла,
молока принесла.

А козенята відповідають:

— Чуємо, тільки не матусин це голосок. Матінка співає тоненько і приказує не так.

Не відчинили козенята вовкові. Повернулася коза, похвалила діток.

Про що йдеться у казці? Поміркуй, як козенята впізнали вовка.

Маріан Коваль. «Вовк і семеро козенят»

Композитор **Маріан Коваль** написав за казкою «Вовк та козенята» дитячу оперу.

У цьому творі всі казкові герої співають: Коза, Козенята, Вовк.

Послухай пісеньки Кози та Вовка.
Як розрізнити Козу і Вовка за голосами?

Сцена з опери «Вовк і семеро козенят»

Попрацюймо разом!

Пограйтеся у гру «Упізнай мене».
Спробуйте впізнавати своїх однокласників та однокласниць за тембром голосу.

Словничок

Тембр – забарвлення звучання голосів людей і музичних інструментів. Тембри подібні до кольорів.

Послухай і розучи пісню. Уяви, як грали хлопці.

САВКА ТА ГРИШКА

Жартівлива білоруська народна пісня
Переклад *О. Пархоменка*

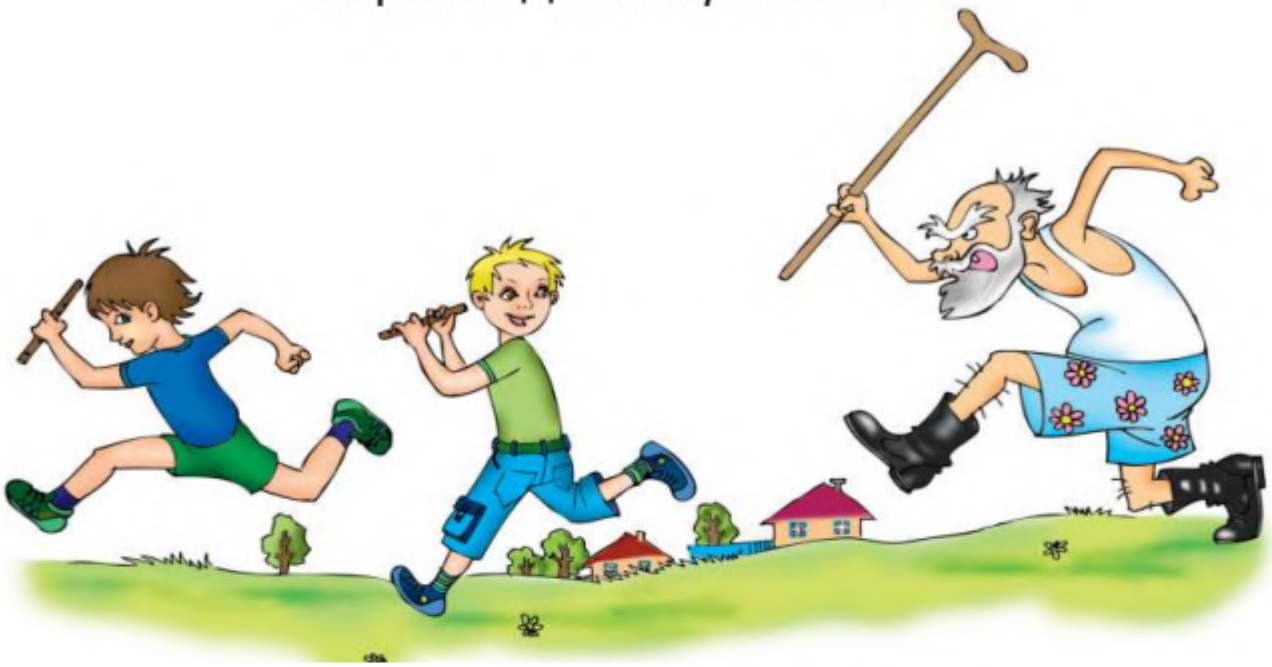

1. Савка та Гришка грали на дуду —
повеселиться, розігнать нудьгу,
ду-ду, ду-ду, ду-ду, ду-ду,
розігнать нудьгу. } *Двічі*

2. Так витинали — в хаті аж гуло,
смутку та горя наче й не було,
го-ло-ло-ло, го-ло-ло-ло,
наче й не було. } *Двічі*

3. Дідо старенький взявся за патик,
з хати скоренько вирядив музик,
ту-ту, ту-ту, ту-ту, ту-ту,
вирядив музик. } *Двічі*

4. «Йдіть та надворі го-ца-ца гудіть,
тільки малого хлопця не будіть,
го-ца-ца-ца, го-ца-ца-ца,
хлопця не будіть».

Поміркуй, чому дідусь прогнав музик із хати. Коли недоречно грати на інструментах?

Хвилинка-говоринка

Прочитайте слова. Чи можна їх застосовувати щодо музичного тембру? А щодо *колориту* – поєднання кольорів у художньому творі?

Теплий – холодний

Світлий – темний

Прозорий – насичений

М'який – різкий

Яскравий – тьмяний

Розглянь колірне коло. Знайди у центрі основні й похідні кольори, а зовні – холодні й теплі. Передай свої враження від улюбленої музики теплими або холодними кольорами.

МУЗИЧНА ХАТКА

Послухай вірш. Розглянь малюнок.

Для роботи й відпочинку
має музика хатинку.
Дім у неї особливий —
із п’яти тоненьких ліній.
Здавна зветься хатка та —
нотоносець, нотний стан.

Оселилися в хатині
ноти — звуків господині.
Нот-сестричок тільки сім:
до, ре, мі, фа, соль, ля, сі.

Ще трапляються на стані
паузи — значки мовчання.
Та вони стоять лиш там,
де мовчати треба нам.

Кожний нотоносець звично
відкриває ключ музичний.
А скінчиться твір — на стані
ми дві рисочки поставим.

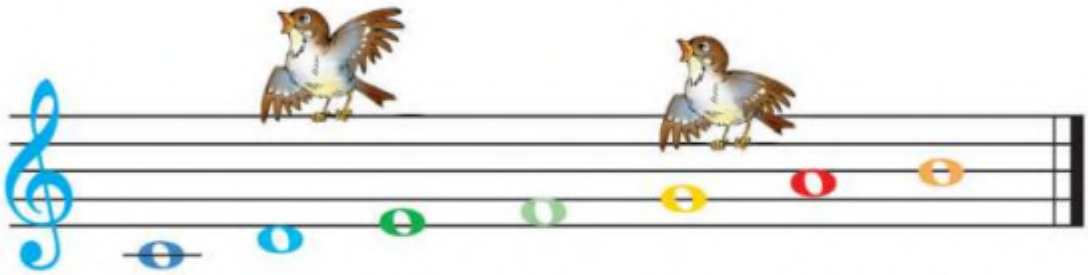

До ре мі фа соль ля сі

Риски — справа, ключ — ліворуч,
ноти з паузами поруч…
Знаки дружні та старанні —
гарно їм разом на стані!

Розглянь нотний запис. Послухай, як звучать ноти. Проспівай їх.

Словничок

Нотний стан (***нотоносець***) — п'ять ліній для запису музики за допомогою нот.
На початку нотного стану пишуть музичний ***ключ***.

Дмитро Кабалевський.
«Зайчик дражнить ведмедика»

Композитор **Дмитро Кабалевський** зобразив у музичному творі клишоногого ведмедика та веселе пустотливе зайченя.

Зробити це музиканту допомогли високі та низькі звуки.

Поміркуй, які звуки (високі чи низькі) «пасують» ведмедику, а які – зайчику.
Слухай музику і позначай висоту звучання рухами рук (угору – униз).

Висота – головна ознака музичних звуків. Вони бувають *високі*, *середні* та *низькі*. Чим вищий звук, тим вище він записаний на нотному стані.

Розучи поспівку. Що вона розповіла про звуки?
Намалюй рух мелодії за нотним записом.

МУЗИЧНІ ЗВУКИ ГРАЮТЬСЯ

Му- зич- ні зву- ки гра-ють-ся, в ме- ло- ді-ю скла-да-ють-ся.
У- го- ру під- ні- ма-ють-ся, а по-тім о- пу- ска-ють-ся.

Розглянь будиночки. Знайди високий і низькі.
Куди ти поселиш ведмедика, а куди – зайчика?

Поміркуй, чим схожі усі ці зображення.
Чи нагадують вони тіні?
Намалюй силуетне зображення на вибір.

Словничок

Силует – однотонне зображення, що нагадує тінь.

РАЗ, ДВА – КРОКОМ РУШ!

Послухай вірш. Спробуй крокувати під нього, як під музику.

Раз, два – кроком руш!
От заграли сурми туш,
барабани підхопили:
раз, два, три, чотири.

Словничок

Марш – чітка, ритмічна, пружна музика, під яку легко крокувати.

У марші добре чути ***музичний пульс (метр)*** – рівномірні «кроки» музики:

раз – два

або

раз – два – три – чотири

Петро Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків»

Один-два – шикуються у колони дерев'яні солдатики. Ліва-права – крокують вони під звуки маршу.

«Марш дерев'яних солдатиків» написав композитор **Петро Чайковський**.

Послухай музику. Відбивай легким кроком музичний пульс маршу.
Скільки у марші частин? Які з них однакові? Підказки шукай на малюнку.

Попрацюймо разом!

Об'єднайтесь у дві групи. Виконайте ритмічний супровід до маршу за зразком:

Замість музичних інструментів можна використати оплески й притопи.

Розучи пісню. Про кого вона розповідає? Чи схожа ця пісня на марш?

КОЗАЧАТА

Музика *М. Ведмедері,* слова *О. Яворської*

1. Ми — маленькі козачата,
станем справжніми
людьми.
Ми кохаєм рідну пісню,
Україну любим ми!

Приспів: Україна — наша мати,
і про неї вільний спів.
Ми — веселі козачата,
ми — нащадки козаків!

2. Ми шануєм рідне слово,
в ньому вірність і краса.
Ми — маленькі козачата,
наша пісня не згаса!

Приспів.

3. Хай злітає рідна пісня,
наче чайка в небеса.
В ній — ясна душа
народу,
в ній надія і краса.

Приспів.

Виконуй пісню чітко й ритмічно.
Позначай кроками музичний пульс пісні.

Розглянь малюнки дітей до «Маршу дерев'яних солдатиків». Який тобі сподобався? Чому?

Намалюй до цього музичного твору свій малюнок: барабан, солдатиків тощо.
Перед початком роботи обери положення аркуша:

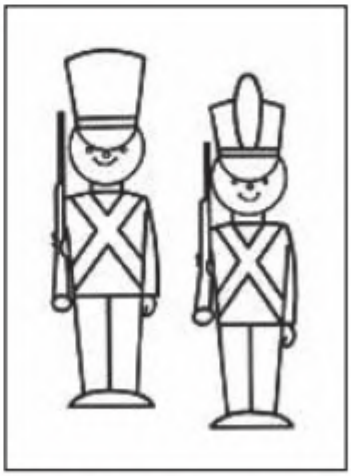

ГОРИЗОНТАЛЬНЕ чи *ВЕРТИКАЛЬНЕ*

ТАКІ РІЗНІ ТАНЦІ

Розглянь фото. Що на них зображено?

Чи любиш танцювати ти? Які танці знаєш?

Вольфґанґ Амадей Моцарт. «Менует»

Австрійського композитора **Вольфґанґа Амадея Моцарта** називали музичним дивом. У 4 роки він грав на музичних інструментах і вже писав музику.

У ті часи дуже поширеним був старовинний танець менует. Вольфґанґ теж написав такий танець. А було йому тоді лише 6 років!

Послухай менует. Яка його музика: велична, легка, чітка, ритмічна, плавна?

Уяви, як танцюють цей старовинний танець. Придумай рухи в характері менуету.

Послухай і розучи пісню. Про що вона?

СВЯТКОВИЙ ХОРОВОД

Музика *А. Павлюка,* слова *В. Рождественського*

1. Ми із друзями на святі
проведем цікаво час,
щоб було всім
веселіше —
розпочнем
таночок наш.

Приспів:
Топ! Топ! —
каблучками.
Станьте в коло
з нами.
} *Двічі*

2. Подивіться, що за танець —
захопив тебе й мене:
то неспішно проспіваєм,
то з прискоком промайнем.
Приспів.

3. Ось так дружно ми танцюєм,
не бере утома всіх
через те, що у таночку
не змовкають пісня й сміх.
Приспів.

Попрацюймо разом!

Чи знаєте ви, як водять хоровод?
Утворіть коло і виконайте пісню з рухами.

Розглянь малюнок. Що зображено на ближньому плані, а що – на дальньому?

Ліза Щеглова. Хоровод

Пофантазуй і намалюй свій хоровод, наприклад:

Хоровод сніжинок

Хоровод зірок

Хоровод весняних квітів

У ***хороводі*** виконавці рухаються по колу, танцюють і співають.

ЗАЛЕТІЛИ В КЛАС ПІСНІ…

Послухай вірш. Склади пропущене слово з букв, що розсипалися.

У віконце залетіли,
всіх до співу запросили…
Хто це завітав до нас,
і чому співа весь клас?

Підкажу вам, любі діти:
мандрували білим світом
і, як пташки навесні,
залетіли в клас … .

Так, піснями в будні й свято
здавна рідний край багатий.
Є в них усмішка та ласка,
смуток і чарівна казка…

Ну а хто сказати може:
чим усі пісні ці схожі?

Пригадай, що таке пісня. За якими ознаками можна її впізнати?

Левко Ревуцький. «Пісня»

Чудову музику написав український композитор **Левко Ревуцький**.

На тлі легкого музичного супроводу лине виразна, співуча мелодія. А виконує цю пісню не голос, а музичний інструмент.

Послухай музичну п'єсу. Поясни, чому інструментальний твір названо піснею.

Попрацюймо разом!

Послухайте вірш. Про кого у ньому йдеться? Проплескайте ритм вірша за малюнком.

♪	♪	♪	♪	♪	♪	♩
Ком-	по-	зи-	тор	по-	всяк-	час...

Композитор повсякчас
пише музику для нас.
Пише танці та пісні
і дарує їх мені.

Уявіть себе композиторами. Складіть мелодію до вірша й перетворіть його на пісеньку.

Ознакою пісенної музики є мелодійність і наспівність звучання.

Послухай пісню. Кому її присвячено? Який характер музики?

ПІСНЯ ПРО МАТУСЮ

Музика *А. Олєйнікової*, слова *Л. Ратич*

1. Сонечко у гості хоче завітать,
пісню про матусю
будемо співать,
мама теж дарує промені свої –
сонечком ласкавим кличемо її.

Приспів:
Знають діти, знають діти:
мама може все на світі!
Дзвінко й весело співаю
про матусю я!
Наймудріша, найдобріша,
найдорожча, наймиліша,
ще вона – найкрасивіша,
матінка моя!

2. Радісно сміється весняна блакить,
пісня про матусю високо летить.
Підхопили пісню друзі всі мої,
мама – друг найкращий, любимо її!

Приспів.

Розучи пісню. Виконуй її легко, радісно, з любов'ю.
Поміркуй, які ще пісні можна заспівати для мами, бабусі, сестрички.

Розглянь вітальні листівки. Поміркуй, як їх зроблено. Виготов свою листівку для мами або вчительки.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Щоб зробити стебла квітів, обведи на папері зеленого кольору контур своєї долоньки і виріж.
- Намалюй і виріж 5 кольорових квіточок, які тобі подобаються, і вазу будь-якої форми.
- Склади з усіх елементів композицію, наклей її на аркуш білого паперу і виріж.
- Розмісти букет на правій частині аркуша кольорового паперу, наклей і виріж по правому контуру.
- Ліву (вільну) частину аркуша зігни. Всередині листівки напиши своє вітання.

СТОРІНКА-ПОВТОРИНКА

1. Розкажи, як твори мистецтва зображають зиму. Наведи приклади мистецьких творів на зимову тематику.

2. Розглянь малюнки. Знайди на них шумові та музичні звуки.

3. Проплескай ритм. Який малюнок йому відповідає?

4. Розкажи про колірне коло. Які кольори у ньому представлені?

ТВОЇ МИСТЕЦЬКІ КАНІКУЛИ

1. Прислухайся до забарвлення звуків навколо тебе. Учись змінювати забарвлення кольору, додаючи білу і чорну фарби:

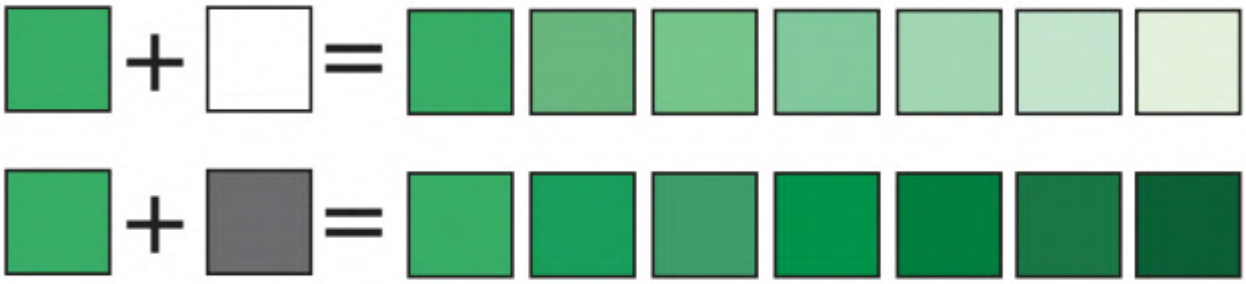

2. Візьми однакові склянки і налий у них різну кількість води. Постукай по склу олівцем і «вишикуй» склянки за висотою звучання.

3. Переглянь фільм «Микита Кожум'яка». Зверни увагу на роль музики у фільмі.

ТРИ КИТИ МИСТЕЦТВА

Послухай старовинну легенду.

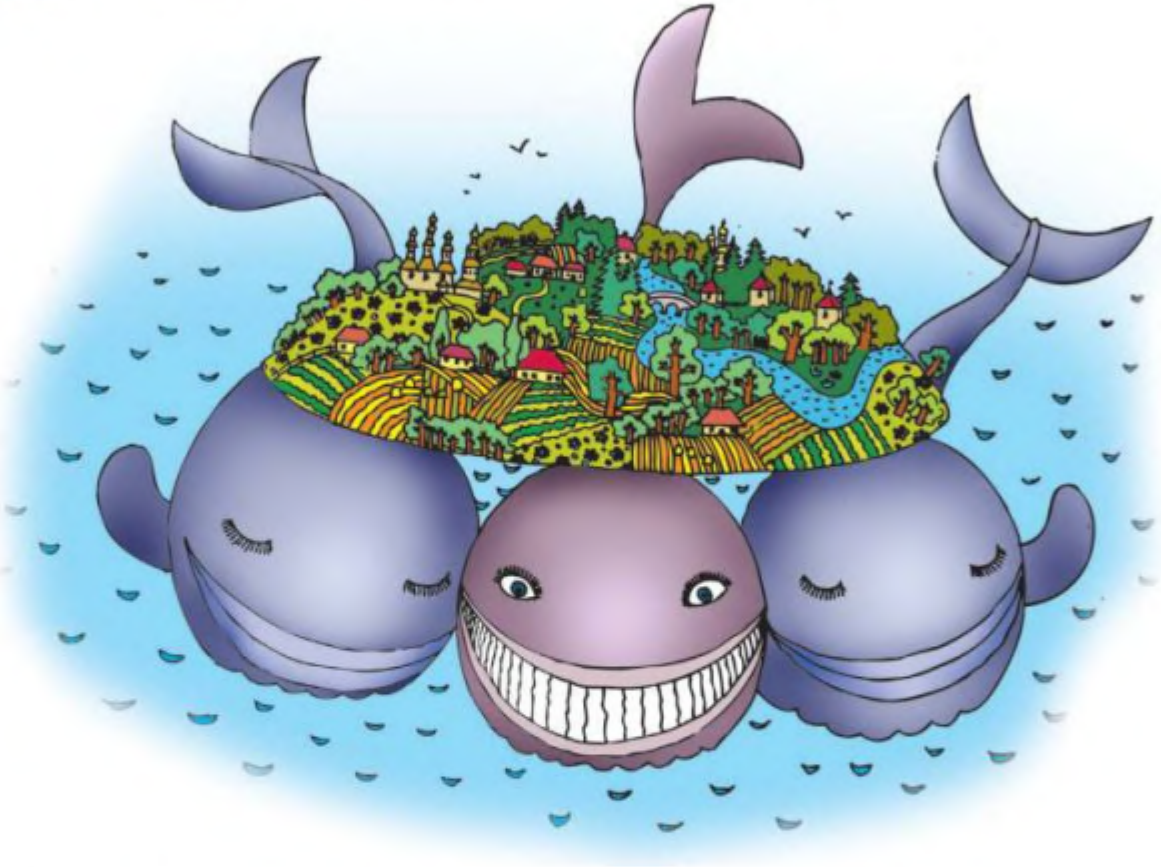

У давнину люди думали, що наша планета Земля плаває в океані, а тримають її на своїх спинах три велетенські кити.

Згодом вислів «три кити» стали розуміти як опору, на якій щось тримається.

«Трьома китами» музики називають пісню, танець і марш. На них тримається світ музики.

Назви «трьох китів» музики. Подумай, як розпізнати пісню, танець і марш.

Попрацюймо разом!

«Трьома китами» музики назвав пісню, танець і марш **Дмитро Кабалевський**.

Композитор написав музичний твір «Три кити», в якому поєдналися пісня, танець і марш.

Послухайте твір.
Скільки у ньому частин?
Впізнавайте «китів» музики і супроводжуйте:

пісню – рухами рук	*танець* – оплесками	*марш* – крокуванням

«Три кити» музики:

ПІСНЯ	ТАНЕЦЬ	МАРШ
Мелодійна наспівна плавна	*Ритмічний пластичний динамічний*	*Чіткий енергійний бадьорий*

Розучи пісню. Який її характер? Про яких музичних «китів» ідеться у пісні?

ОЙ ЗАГРАЙТЕ, ДУДАРИКИ

Музика *А. Філіпенка,* слова *В. Панченка*

1. Ой заграйте, дударики,
молоді гуцули.
Так, щоб танець-увиванець
полонини чули.

2. Ой заграйте, дударики,
на дудках кленових.
Бо приємно танцювати
в кептариках нових.

3. Ой заграйте, дударики,
а я заспіваю.
Хай злітає наша пісня
над Карпатським краєм!

Співай з танцювальними рухами або супроводом на дитячих музичних інструментах. Уяви карпатський пейзаж.

Словничок

Пейзаж – зображення природи.
Пейзаж можна намалювати: тушшю, олівцями, фломастерами (*графіка*); фарбами (*живопис*); зробити з каменю, металу, глини, пластиліну (*скульптура*).

Розглянь гірський пейзаж юної художниці.

Аліса Козлович. Весна у горах

Намалюй свій гірський пейзаж – графічний або живописний.

- Обери положення аркуша та проведи простим олівцем лінію горизонту.
- Вище лінії горизонту, на дальньому плані, накресли обриси гір.
- На ближньому плані зобрази дерево, будиночок, тваринку тощо.
- Розфарбуй свій графічний пейзаж олівцями або фарбами (за бажанням).

Живопис, ***графіку*** і ***скульптуру*** називають «трьома китами» образотворчого мистецтва.

НАЙПЕРШЕ МИСТЕЦТВО – НАРОДНЕ

Розглянь фото. Скажи, що на них зображено. Поміркуй, хто є творцем цього мистецтва.

Найдавніше мистецтво – ***народне***.
Народні твори не мають певного автора.
У кожного народу своє особливе мистецтво.

Послухай пісню. Якому народу вона належить? Який характер має і чому?

ОЙ-Я, ЖУ-ЖУ

Латиська народна пісня

1. Ой-я, жу-жу, ведмежатко,
ой-я, жу-жу.
Годі плакать, будем спатки,
жу-жу. } *Двічі*

2. Соснам солодко дрімати,
ой-я, жу-жу.
В ліжечка лягли малята,
жу-жу. } *Двічі*

3. Ляжуть зорі за хмарками,
ой-я, жу-жу.
Принесе нам ягід мама,
жу-жу. } *Двічі*

4. Меду принесе горнятко,
ой-я, жу-жу.
Спи, синочок-ведмежатко,
жу-жу. } *Двічі*

Розучи пісню. Виконай її з рухами, ніби заколисуєш ведмежатка.
Чи знаєш ти інші народні колискові?
Який народ їх склав?

Пригадай, чи відомі тобі народні танці. Які? Дізнайся про танець польку.

ПОЛЬКА

Чеський народний танець

Полька – веселий, рухливий танець. Його музика легка і граціозна. Цей танець виконують парами.

Полька виникла у Чехії, а невдовзі стала відомою в усьому світі.

Переглянь відеозапис або послухай музику польки. Проплескай ритм танцю.

Попрацюймо разом!

Як вам хочеться рухатися під музику польки? Придумуйте рухи і танцюйте у ритмі польки.

Розглянь фото. Послухай текст.

Петриківський розпис

Петриківський розпис виник у селищі Петриківка на Дніпропетровщині. Спочатку ним прикрашали стіни хат, а потім почали малювати картини, розписувати побутові речі тощо.

Намалюй елементи петриківського розпису за зразками. Працюй фарбами, невеликими акуратними мазками.
Спробуй створити з елементів орнамент.

Словничок

Орнамент – візерунок (узор), елементи якого ритмічно повторюються.

МИСТЕЦТВО РІДНОГО КРАЮ

Розглянь зображення. Якому народу належать ці мистецькі твори?

Народна пісня

Петриківський розпис

Вишивані рушники

Народний танок

В Україні багате й різноманітне народне й професійне мистецтво.

Чи знаєш ти, що таке веснянка?
Заспівай, звертаючись до сонечка.

ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО

Українська народна пісня

Вийди, вийди, сонечко,
на дідове полечко,
на бабине зіллячко,
на наше подвір'ячко,
на весняні квіточки,
на маленькі діточки.
Там вони граються,
тебе дожидаються.

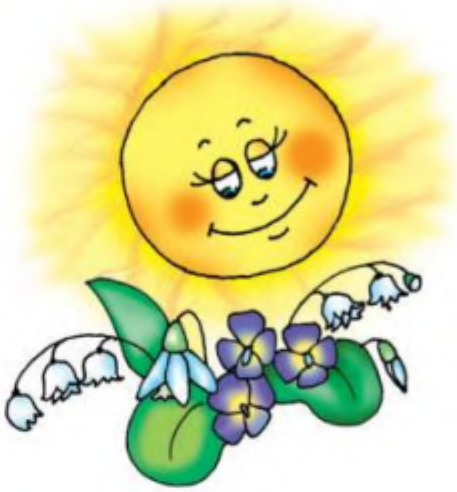

Василь Барвінський. «Сонечко»

Сонечко дарує життя усьому на Землі. Тому люди здавна ставляться до сонця з шаною та вдячністю. А дітвора залюбки співає йому пісні.

Теплому, лагідному сонечку присвятив музичну п'єсу український композитор **Василь Барвінський**.

Послухай музику. Чи схожа вона на народну веснянку? Чим?

Словничок

Веснянка — пісня, присвячена приходу весни.

Аркан. *Український народний танець*

Аркан – давній гуцульський танець. Він пішов від могутніх легенів, що спустилися з гір боронити рідний край. Тому аркан танцюють лише чоловіки.

Переглянь відео або послухай музику танцю. Поділися своїми враженнями.
Пригадай інші українські народні танці за малюнками.

Розглянь фото. Прочитай текст.
Спробуй виготовити власну писанку.

Писанки виготовляють до Великодня. Вони символізують початок нового життя. Кожне зображення на писанці має значення. Це справжній шедевр українського декоративно-прикладного мистецтва.

Зробити таку писанку нелегко. Але ти можеш спробувати створити власне кольорове диво – розмалювати дерев'яне яйце фломастерами.

Разом із дорослими чи друзями прикрасьте великоднє дерево.

ЗВУКИ І БАРВИ ВЕСНИ

Послухай вірш. Про які пісні у ньому йдеться?

Мистецька країна –
співуча, чудова,
дзвенить солов'їно
пісенна розмова.

Там сонце вітають
замріяні ранки,
а весну стрічають
грайливі веснянки.

Які пісні співають навесні? Заспівай відомі тобі веснянки.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте картину. Який її настрій?
Якою музикою «звучить» цей живопис?

Ігор Миргород. Сад. Весняна мелодія

Йоганн Штраус. «Весняні голоси»

Красуня-весна завжди надихала поетів, музикантів, художників.

Австрійський композитор **Йоганн Штраус** написав вальс «Весняні голоси», сповнений чарівними звуками природи.

Послухай вальс. Який настрій створює музика? Передай її характер рухами.
Порівняй художні образи музики і картини.

Розучи пісню. Чи схожа вона на веснянку?

ПОВЕРТАЙСЯ, ЛАСТІВКО

Музика *В. Верменича,* слова *М. Сингаївського*

1. Повертайся, ластівко,
до двора, до двора,
за весною скучила
дітвора, дітвора.
Скоро вже повернуться
журавлі, журавлі,
скоро підем босими
по землі, по землі.

2. Тільки ти, весняночко,
не барись, не барись
і своєю піснею
озовись, озовись.
Не барися, ластівко,
прилітай, прилітай
в український
сонячний,
рідний край,
рідний край.

Подумай, ця пісня давня чи сучасна.

Попрацюймо разом!

Станіслав Жуковський. Ліс

Розгляньте картину. Уявіть «музику» лісу. Зробіть весняні дерева з паперу або картону.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Згорни навпіл аркуш зеленого паперу. Намалюй на ньому крону дерева і виріж одразу дві однакові частини.
- З коричневого картону виріж прямокутник. Згорни його у трубочку-стовбур та склей.
- Склей обидві частини крони й «надінь» їх на стовбур.
- Прикрась дерево квітами, метеликами, птахами тощо.

- Разом із друзями створіть з кількох дерев композицію «Весняний ліс».

БАРВИСТИЙ СВІТ ТЕАТРУ

Розглянь фото. Чи відомі тобі такі театральні вистави? Що роблять у них актори?

Драматична вистава

Є різні види театру:

- ляльковий,
- драматичний,
- музичний.

У ляльковому театрі «грають» ляльки, а в драматичному – актори й актриси.

У музичному театрі (опері і балеті) виконавиці та виконавці співають і танцюють.

Дитяча опера

Ляльковий театр

Прочитай текст. Поміркуй, які види мистецтв поєднано в музичному театрі.

Микола Лисенко. Пісня Лисички з опери «Коза-Дереза»

Композитор **Микола Лисенко** написав оперу «Коза-Дереза» за українською народною казкою.

У опері всі персонажі співають. Лисичка співає таку пісеньку:

1. Я Лисичка, я сестричка,
   не сиджу без діла:
   я гусятка пасла,
   полювать ходила.

2. А тепер мені в неділю
   треба відпочити,
   свою хатку гарнесенько
   треба прикрасити.

3. А щоб краща, а щоб краща
   була моя хатка,
   піти треба у гайочок
   квіточок нарвати.

Послухай пісню Лисички. Яка її пісенька? Уявляй себе Лисичкою та підспівуй.

У музично-театральних виставах поєднані:
- літературний сюжет і сценічна дія,
- музика та хореографія,
- декорації та костюми, створені театральними художниками та художницями.

Розучи пісню «Два півники». Який струнний музичний інструмент у ній згадується?

ДВА ПІВНИКИ

Українська народна пісня

1. Два півники, два півники
горох молотили,
дві курочки-чубарочки
до млина возили.

Цап меле, цап меле,
коза насипає,
а маленьке козенятко
на скрипочку грає.

2. Танцюй, танцюй,
козуленько,
ніженьками —
туп-туп.
Татусенько з матусею
принесуть нам
круп-круп.

А вовчок-сірячок
з лісу виглядає
та на біле козенятко
скоса поглядає.

Разом із друзями придумайте, як розіграти виставу за піснею «Два півники». Показуйте рухами дії.

Попрацюймо разом!

Пригадайте пісню за малюнком. Уявіть себе акторами. Оберіть виконавців ролей Гарбуза та інших овочів. Виконайте пісню у ролях.

Розглянь фігурки для пальчикового театру, створені львівською майстринею Ю. Брегін.

Юлія Брегін. Ходить гарбуз по городу

Придумай фігурки для вистави за твоєю улюбленою піснею або казкою.
Намалюй їх або виготов з паперу чи тканини.
Тулуб кожної фігурки зроби подвійним, щоб її можна було надіти на палець.

ДИВОВИЖНІ ІНСТРУМЕНТИ

Послухай вірш. Про які інструменти в ньому розповідається?

Зал.
Концерт.
На сцену вийшли
інструменти дивовижні.

Хтозна що з ними робити?
Може в стіну цвях забити?
Чи полагодити хату,
чи картину малювати?

Ні, це інші інструменти:
за наказом диригента
їх беруть музики в руки
і дарують людям
звуки!

Для чого потрібні музичні інструменти? Чому їх названо *дивовижними*?

Словничок

Музичні інструменти — пристрої для виконання музики.

Українські троїсті музики

Опиши характер музики. Визнач, які інструменти звучать. Чи є вони на малюнках?

Ударні *Духові* *Струнні* *Клавішні*

Музичні інструменти поділяють на ***ударні***, ***духові*** та ***струнні***.
У кожній із цих груп є ***клавішні*** інструменти.

Розучи пісню. Який її настрій? Про які інструменти йдеться у тексті?

ГРАЄ ВЕСНОНЬКА!

Музика *Ю. Михайленко,* слова *В. Буряк-Довгань*

1. Потекли струмки,
розіллялися,
на цимбаликах
розігралися.
Грає веснонька
у трембітоньку
та й пробуджує
кожну квітоньку.

2. Грає веснонька
на сопілочку
та й пробуджує
кожну гілочку.
Грає веснонька,
у дзвіночки б'є,
кожна пташечка
вже гніздечко в'є.

3. Грає веснонька, розігралася,
вся природонька розспівалася.
Ой, радіють всі малі діточки,
навесні ростуть, наче квіточки. } *Двічі*

Співай і показуй рухами, ніби граєш на цимбалах, трембіті, сопілці, дзвіночках.

Знайди музичні інструменти на картині української художниці Марії Приймаченко.

М. Приймаченко. Весілля в лісі

Уважно розглянь фото музичних інструментів. Їхні половинки однакові – *симетричні*.

Спробуй вирізати силует симетричного інструмента, наприклад, скрипки:

- Аркуш кольорового паперу зігни навпіл.
- Накресли контур половини інструмента. Обережно виріж.
- Розгорни силует і наклей на аркуш паперу іншого кольору.

ВЕСЕЛКОВА КВІТКА МИСТЕЦТВ

Розглянь малюнок. Яке природне явище зображене? Назви кольори веселки.

Барвиста веселка палає над світом,
дарує проміння дорослим і дітям.
Так само мистецтво – живе й веселкове –
дарує тобі різнобарв'я казкове.

Палітру живих кольорових мелодій,
скарби почуттів, думи різних народів
усім на Землі даруватиме вічно
мистецька веселка: барвиста й музична!

Послухай вірш. Про яку чарівну веселку у ньому йдеться?
Які види мистецтв ти розташуєш на її кольорах?

Хвилинка-говоринка

Розгляньте веселкову квітку мистецтв.
Назвіть різні види мистецтв.
Розкажіть про свої улюблені мистецтва.

Послухай і розучи пісню. Якими кольорами вона «звучить»?

ВІНОЧОК

Музика *М. Ведмедері,* слова *В. Верховеня*

1. Квіточку до квіточки —
   я сплету віночок,
   і з тобою, літечко,
   я піду в таночок!
2. У долині річечку
   стріну я привітну —
   у віночок стрічечку
   попрошу блакитну!
3. І нахилить віточку
   зелен-клен до мене —
   у віночок стрічечку
   попрошу зелену!
4. В полі вітер житечку
   вуса розкуйовдить —
   у віночок стрічечку
   попрошу ще й жовту!
5. А у небі сонечко —
   золоте, безхмарне —
   скаже мені: — Донечко!
   Ах, яка ти гарна!

Проспівай пісню за малюнками-підказками:

Петро Чайковський. «Вальс квітів» з балету «Лускунчик»

Вальс квітів. *Дитяча робота*

«Вальс квітів» – чарівна музика **Петра Чайковського**. Вона звучить у виконанні симфонічного оркестру, де поєднані струнні, духові, ударні та клавішні інструменти.

Переглянь відео або послухай музику. Супроводжуй її красивими рухами.

Уяви, як танцюють квіти.

Намалюй вальс квітів веселковими кольорами або зроби аплікацію.

СТОРІНКИ-ПОВТОРИНКИ

1. Скажи, які види мистецтв «живуть» поруч із тобою. Розпізнай їх символи.

2. Назви «трьох китів» музичного та образотворчого мистецтв. Наведи приклади.

3. Пригадай, яке мистецтво виникло найпершим. Наведи приклади народних творів у музичному та образотворчому мистецтвах.

4. Розкажи, як мистецтво зображає весну. Наведи приклади творів мистецтва про весну.

5. Впізнай музичні інструменти за силуетами. Які з них симетричні за формою?

6. Розглянь малюнок. Поміркуй, чи правильно зображено кольори веселки.

Назви кольори веселки згори униз. Які з них основні, а які – похідні; які – теплі, а які – холодні?

СТОРІНКИ-ПІДКАЗКИ

Аплікація – створення художніх зображень шляхом наклеювання на основу клаптиків паперу, тканини тощо.

Архітектура – мистецтво створення будівель.

Балет – музично-театральна вистава, де всі персонажі танцюють.

Витинанка – прикраса, вирізана ножицями з білого або кольорового паперу.

Графіка – зображення, виконані олівцями, фломастерами, ручками, тушшю за допомогою крапок, ліній, штрихів.

Декоративно-прикладне мистецтво – художньо прикрашені вироби, які застосовують у повсякденному житті: посуд, одяг, килими, іграшки тощо.

Живопис – кольорові зображення, створені за допомогою різних фарб.

Кіномистецтво – вид мистецтва, твори якого (фільми, мультфільми тощо) створюються за допомогою кінознімання.

Композиція – художній твір, а також його побудова: наприклад, розміщення предметів на площині.

Література – вид мистецтва, в якому художні образи створені засобами слова (вірші, казки, оповідання тощо).

Марш – чітка, ритмічна, пружна музика, під яку легко крокувати.

Мелодія – виразний наспів, що складається зі звуків різної висоти і тривалості.

Мистецтво – відображення навколишнього світу і життя людей у художніх образах. Види мистецтв: *образотворче*, *музика*, *література*, *хореографія*, *театр*, *архітектура*, *кіно* та ін.

Музика – вид мистецтва, що передає почуття людей і зображає навколишній світ мовою звуків.
Музика буває *народна* й *авторська*, *вокальна* й *інструментальна*.

Народне мистецтво – музичні, образотворчі, хореографічні твори, автором яких є народ.

Ноти – знаки для запису музичних звуків. Нотами позначають *тривалість* і *висоту звучання*.

Нотний стан (нотоносець) – п'ять ліній для запису музики за допомогою нот. На початку нотного стану пишуть музичний ***ключ***.

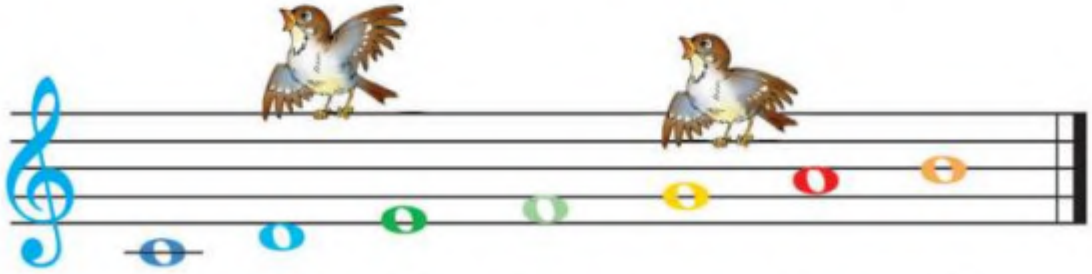

До ре мі фа соль ля сі

Образотворче мистецтво – графічні, живописні, скульптурні та декоративні вироби, які людина сприймає за допомогою зору.

Опера – музично-театральна вистава, де всі персонажі співають.

Оркестр – великий колектив виконавців на музичних інструментах.

Орнамент – візерунок (узор), елементи якого ритмічно повторюються.

Пейзаж – зображення природи.

Пісня – невеликий вокальний твір у куплетній формі. Пісні бувають *народні* й *авторські*.

Ритм – повторення або чергування елементів: довгих і коротких звуків, предметів, фігур.

Силует – однотонне зображення, що нагадує тінь.

Скульптура – об'ємні художні твори, виконані з твердих чи виліплені з пластичних матеріалів (мармуру, глини, пластиліну тощо).

Танець – ритмічні рухи під музику та відповідний музичний твір.

Театр – вид мистецтва, що відображає життя у сценічній дії. Театр буває *драматичний*, *музичний*, *ляльковий* тощо.

Тембр – забарвлення звучання голосів людей і музичних інструментів.

Темп – швидкість руху музики. Темпи бувають *повільні, помірні та швидкі*.

Форма – зовнішній вигляд предмета або побудова музичного твору.

Хор – великий колектив співаків. Хори бувають *дитячі, жіночі, чоловічі та мішані*.

Хореографія – мистецтво танцю.

Любий друже!

На тебе чекають чудові літні канікули! Проведи їх у дружньому колі мистецтв: уважно прислухайся і придивляйся до звуків і барв навколишнього світу, пізнавай мистецтво і долучайся до мистецької творчості!

ЗМІСТ

Розділ перший
ЗДРАСТУЙ, МИСТЕЦТВО!

У нас урок незвичний 5
Раз, два, три, чотири 6
Українська народна лічилка

Що таке Мистецтво 8
Перший дзвоник 10
Муз. і сл. Н. Май

Світ, що зветься *Музика* 12
Музику люблю 14
Сучасна поспівка

Як сприймати мистецтво 16
Котику сіренький 18
Українська народна пісня

Хто створює мистецтво 20
Ми – першокласники 22
Сл. і муз. М. Ровенка

Музиканти – чаклуни 24
Веселий музикант 26
Муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної

Щоби правильно співати 28
Ходить гарбуз по городу 30
Українська народна пісня

Сторінка-повторинка 33

Твої мистецькі канікули 34

Осіння мозаїка 36
Осінь 38
Муз. О. Зозулі, сл. К. Перелісної

Від слова – до пісні й малюнка 40
Калинова пісня 42
Муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського

Мистецтво відображає 44
Кап, кап, кап 46
Муз. і сл. Н. Май

Побачити й відчути 48
Намалюю Україну 50
Муз. М. Ведмедері, сл. Н. Олійник

Мистецтво музики і руху 52
Пісня сніговиків 54
Муз. і сл. Н. Рубальської

Мистецтво театру 56
Щедрик 58
Українська народна пісня

Новорічні персонажі у мистецтві 60
Запросини Діда Мороза 62
Муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського

Сторінки-повторинки 64

Твої мистецькі канікули 66

Розділ другий
МИСТЕЦТВО НАВКОЛО НАС

Мистецтво зимових свят 68
Танцювали зайчики 70
Муз. М. Ведмедері, сл. Л. Куліша-Зіньківа

Барви зимових розваг 72
Сніжок 73
Муз. Л.-А. Загрудного, сл. С. Жупанина

Таємниці звуків 76
Сів шпак на шпаківню 78
Українська народна лічилка

Ритмічний дивограй 80
Ті-ті-та 80
Поспівка

Кольори та звуки 84
Савка та Гришка 87
Білоруська народна пісня

Музична хатка 88
Музичні звуки граються 90
Поспівка, сл. і мел. О.Лобової

Раз, два – кроком руш! 92
Козачата 94
Муз. М. Ведмедері, сл. О. Яворської

Такі різні танці 96
Святковий хоровод 98
Муз. А. Павлюка, сл. В. Рождественського

Залетіли в клас пісні 100
Пісенька про матусю 102
Муз. А. Олєйнікової, сл. Л.Ратич

Сторінка-повторинка 104

Твої мистецькі канікули 105

Три кити мистецтва 106
Ой заграйте, дударики 108
Муз. А. Філіпенка, сл. В. Панченка

Найперше мистецтво – народне 110
Ой-я, жу-жу 111
Латиська народна пісня
Мистецтво рідного краю 114
Вийди, вийди, сонечко 115
Українська народна пісня
Звуки і барви весни 118
Повертайся, ластівко 120
Муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського
Барвистий світ театру 122
Пісня Лисички з опери «Коза-Дереза» . . 123
Муз. М. Лисенка
Два півники 124
Українська народна пісня
Дивовижні інструменти 126
Грає веснонька! 128
Муз. Ю. Михайленко, сл. В. Буряк-Довгань
Веселкова квітка мистецтв 130
Віночок 132
Муз. М. Ведмедері, сл. В. Верховеня
Сторінки-повторинки 134
Сторінки-підказки 136

Навчальне видання

ЛОБОВА Ольга Володимирівна

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти

Відповідальний за випуск *Олена Корбуш*
Художній редактор *Анастасія Ткач*
Комп'ютерна верстка *Анастасія Ткач*
Підготовка QR-кодів *Антон Удовенко*

Підписано до друку Формат 70х100/16. Папір офс.
Гарнітура Прагматика. Друк офс. Ум. друк. арк. 11,7+0,4
Обл.-вид.арк. 9,25 . Тираж пр. Зам. №

Виготовлення згідно із СОУ 22.2-02477019-07:2007

Учбово-видавничий центр «Школяр», 02094, Київ, вул. Сергієнка, 18.
Свідоцтво ДК № 360 від 14.03.2001 р.

Тел.: (044) 599-64-48, 067-209-60-88
www.shkolyar.com.ua
E-mail: shkolyar_info@ukr.net

Права авторів і видавничі права УВЦ «Школяр» захищені
Законом України (Про авторське право і суміжні права) від 23.12.1993 р.
(зі змінами від 11.07.2001 р.)
Друковане копіювання книжки або її частини, будь-які інші контрафактні видання тягнуть
за собою відповідальність згідно зі ст. 52 цього Закону